

Załącznik do Uchwały Nr 190/XXXIX/06
Rady Gminy Płoniawy - Bramura
z dnia 19 września 2006 r.

Program Ochrony Środowiska Gminy Płoniawy - Bramura na lata 2006-2011

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Przesłanki ogólne.....	5
2. Podstawy prawne.....	6
3. Cel i zakres programu	8
4. Funkcje programu	9
5. Horyzont czasowy	10
6. Metoda opracowania.....	10
II. Analiza stanu obecnego.....	11
1.Podstawowe dane o gminie	11
1.1. SFERA EKONOMICZNO - PRZESTRZENNA.....	11
1.2. Środowisko społeczne.....	12
Płoniawy.....	15
Suche.....	16
Jaciążek.....	16
Młodzianowo	16
Węgrzynowo	16
1.3. Rozwój gospodarczy	17
2. Środowisko przyrodnicze	19
2.1. Klimat.....	19
2.3. Krajobraz rolniczy.....	20
2.4. Zasoby wodne	21
2.6. Walory przyrodnicze i krajobrazowe	24
3. Infrastruktura techniczna związana z ochroną środowiska	27
3.1 Ujęcia wody i sieć wodociągowa	27
3.2. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków.....	27
3.3. Gospodarka odpadami	27
3.4. Zaopatrzenie w energię.....	27
4. Źródła zagrożenia środowiska przyrodniczego	28
4.1. Zanieczyszczenie atmosfery i emisja hałasu.....	28
4.2. Promieniowanie elektromagnetyczne	29
5. Edukacja ekologiczna	31
III. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ	33
1. Instrumenty zarządzania środowiskiem	33
2. Instrumenty prawne.....	33

3. Instrumenty społeczne	35
4. Instrumenty finansowe	36
5. Podsumowanie.....	45
IV. Cele polityki ekologicznej państwa i województwa	48
1. Zasady i cele polityki ekologicznej państwa	48
2. Limity krajowe i wojewódzkie	55
3. Zadania priorytetowe.....	65
3.1. Cel główny – zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska	68
3.2. Cel główny - racjonalna gospodarka wodna.	69
3.3. Cel główny – zwiększenie lesistości i ochrona lasów.	69
3.4. Cel główny – poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego	70
3.5. Cel główny – podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej.....	70
3.6. Cel główny–rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej	71
3.7. Cel główny – utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych	71
4. System zarządzania programem.....	72
5. Realizujący zadania określone w programie.	73
5.1 Kontrolujący przebieg realizacji i osiągnięcie założonych w programie celów	73
5.2. Beneficjenci efektów realizacji programu.....	73
BIBLIOGRAFIA	74

Spis tabel

Tabela 1. wykaz aktualnych nazw miejscowości i liczby mieszkańców z terenu gminy Płoniawy-Bramura stan na 31.12.2004 r.	13
Tabela 2 Liczba uczniów w szkołach gminy Płoniawy-Bramura.....	15
Tabela 3 Struktura użytkowania gruntów	17
Tabela 4 Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych.	18
Tabela 1. Schemat struktur odpowiedzialnych za zarządzanie środowiskiem	32
Tabela 7 Analiza SWOT.....	47
Tabela 8. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 1	59
Tabela 9 Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 2	60
Tabela 10 Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 3	61
Tabela 11. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 4	62
Tabela 11. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 5	63
Tabela 12. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 6	64
Tabela 13. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 7	65
Tabela14 Harmonogram realizacji programu ochrony środowiska.....	66
Tabela 15. Mierniki oceny wdrażania programu ochrony środowiska gminy.....	67
Tabela 16 cel główny gminy-1	68
Tabela 17 cel główny gminy -2.....	69
Tabela 18 cel główny gminy -3.....	69
Tabela 19 cel główny gminy -4.....	70
Tabela 20 cel główny gminy -5.....	70
Tabela 21 cel główny gminy -6.....	71
Tabela 22 cel główny gminy -7.....	71

Wprowadzenie

1. Przesłanki ogólne.

Ochrona środowiska naturalnego jest obowiązkiem obywateli i władz publicznych, które poprzez politykę zrównoważonego rozwoju powinny zapewnić nie tylko bezpieczeństwo ekologiczne, ale i dostęp do zasobów nieuszczerplonych współczesnemu i przyszłemu pokoleniu. Obowiązek ten jest zapisany w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku. "Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju".

Uszczegółowienie zapisów Konstytucji stanowią akty prawne o samorządzie terytorialnym wskazując, że gmina wykonuje określone ustawami zadania publiczne, w tym między innymi zadania z zakresu ochrony przyrody i środowiska. W pełni szanując zasadę zrównoważonego rozwoju, należy szukać takich kierunków rozwoju, które doprowadzą do ograniczania emisji, poszanowania energii i zasobów wodnych oraz materiałochłonności, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, wzmocnienia struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej i świadomości ekologicznej społeczeństwa. Polskie przepisy z zakresu ochrony środowiska przewidują tworzenie kilku różnych typów dokumentów strategicznych mających wpływ na los obecnych i przyszłych pokoleń. Jednymi z takich dokumentów są lub mają być: polityka ekologiczna, program ochrony środowiska oraz plan gospodarki odpadami.

Polityka proekologiczna prowadzona przez władze gminy w pełni wyrażą się poprzez ideę Ekorozwoju, widoczną w planowaniu i realizacji zadań strategicznych. Niniejszy dokument „Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami do 2011r.” stanowi podstawę realizacji strategicznych działań z zakresu ochrony środowiska naturalnego i gospodarki odpadami, jest zarazem źródłem informacji o przyrodniczych uwarunkowaniach gminy i wskazówką kierunku sporządzania gminnych programów ochrony środowiska i planów gospodarki odpadami.

Powyższy program ochrony środowiska jest zgodny z dokumentami powiatowymi i wojewódzkimi oraz z Polityką ekologiczną Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2011.

2. Podstawy prawne

„Program Ochrony Środowiska”, którego elementem jest „Plan Gospodarki Odpadami” opracowany na zlecenie Związku Gmin Ziemi Makowskiej, sporządzono zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi:

Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz.U. z dnia 20 czerwca 2001r., Nr 62, poz. 627 z późn. zm.),

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 o wprowadzeniu ustawy – prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U., Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (Dz. U., Nr 115, poz. 1229),

Ustawa z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody (Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2001 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie przyrody. (Dz.U. z dnia 14 września 2001r., Nr 99, poz. 1079),

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U., Nr 62, poz. 628, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r., Nr 63, poz. 638, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639 z późn. zm.),

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 09 kwietnia 2003 w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66 poz. 620),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001r. w sprawie rodzajów odpadów lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1735),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie

dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz.U. Nr 87, poz. 796),

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko. (Dz.U. nr 179, poz. 1490),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. nr 1, poz. 12),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 czerwca 2003 w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji (Dz. U. z 2003 Nr 110 poz. 1057),

Dyrektywa Rady Komisji Europejskiej 97/11/EC z 3 marca 1997, wnosząca poprawki do Dyrektywy 85/337/EEC dotyczącej oceny wpływu na środowisko niektórych projektów publicznych i prywatnych,

- Polityka ekologiczna państwa(1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy plan gospodarki odpadami (2002 r.),
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
- Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.) oraz Unijne programy ochrony środowiska.

Dokument uwzględnia uwarunkowania powiatowe i wojewódzkie wynikające

z następujących dokumentów:

- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2015,
- Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa na lata 2007– 2013,
- Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska,
- Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami,
- Powiatowego Programu Ochrony Środowiska,
- Powiatowego Planu Gospodarki Odpadami.

Prawo Ochrony Środowiska stanowi, że działania z zakresu ochrony środowiska w gminie muszą być podejmowane na podstawie aktualnego programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami. Władze Gminy opracowują program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, przy czym projekty dokumentów powinny być zaopiniowane przez Zarząd Województwa i Powiatu . Rady Gmin miały obowiązek uchwalić programy ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami do 30 czerwca 2004 r.

Program Ochrony Środowiska powinien określać wymagania odnoszące się do polityki ekologicznej państwa, a w szczególności określać:

- cele i priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawne, ekonomiczne, społeczne.

Plan gospodarki odpadami stanowi integralną część programu ochrony środowiska, w szczególności powinien określać:

- aktualny stan gospodarki odpadami, ich charakterystykę jakościową i ilościową,
- istniejące instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów, schemat przepływu odpadów, koszty gospodarowania odpadami,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarowania odpadami,
- cele i działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Plan gospodarki odpadami powinien być, zgodnie z ustawą, zaopiniowany przez Zarząd Województwa i Powiatu.

3. Cel i zakres programu

Głównym celem Programu jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju gminy, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali gminy. Program w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to :

- zasada zrównoważonego rozwoju,

- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
- sprawiedliwości międzypokoleniowej,
- sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
- równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami przedstawia aktualną sytuację ekologiczną gminy, uwzględniając uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy. Program określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych Programu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring. Szczegółne rozwinięcie Programu stanowi Plan Gospodarki Odpadami.

4. Funkcje programu

Główne funkcje Programu to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa w obszarze gminy,
- strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy konstruowaniu budżetu gminy,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

5. Horyzont czasowy

Zgodnie z Polityką ekologiczną państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2007 – 2010 oraz wojewódzkim programem ochrony środowiska Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami obejmuje lata 2006 – 2011. Prawo ochrony środowiska, określa w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata i że przewiduje się w niej działania w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. Program zawiera zadania dla dwóch etapów:

- cele krótkoterminowe – realizowane w latach 2006 – 2007,
- cele średnioterminowe – realizowane do roku 2011.

Ocena i weryfikacja realizacji zadań Programu dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 4 lata od przyjęcia Programu, stwarzając możliwości weryfikacji i aktualizacji Programu.

6. Metoda opracowania

Program Ochrony Środowiska został opracowany według metodologii planowania strategicznego. Główne działania zmierzające w kierunku powstania niniejszego Programu to:

1. zbieranie i analiza danych,
2. określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego wraz z oceną stanu,
3. analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń gminy metodą analizy SWOT,
4. określenie środowiska zewnętrznego - scharakteryzowanie uwarunkowań

realizacyjnych Programu w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,

5. definiowanie priorytetów ochrony środowiska,
6. konkretyzację priorytetów poprzez sformułowania listy zadań,
7. opracowanie systemu monitorowania Programu.

II. Analiza stanu obecnego

1. Podstawowe dane o gminie

Gmina Płoniawy-Bramura zajmuje obszar 12 491 ha. Graniczy z gminami: Krasnosielc, Krasne, Jednorożec, Sypniewo, Czerwonka, Karniewo, Przasnysz. Siedziba władz samorządowych położona jest na terenie miejscowości Płoniawy-Bramura. Gminę zamieszkuje 6 590 osób. Jest to gmina typowo wiejska, zorganizowana w 34 sołectwa. Sieć osadniczą stanowi 40 miejscowości.

1.1. SFERA EKONOMICZNO - PRZESTRZENNA

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład powiatu makowskiego źródło [www. powiat- makowski.pl](http://www.powiat-makowski.pl)

Rozpiętość odległościowa od miast pełniących strategiczne funkcje dla gminy kształtuje się następująco:

- Maków Mazowiecki – 16 km (stolica powiatu, drogowy węzeł komunikacyjny, 11-tysięczny ośrodek handlowo-usługowy),
- Przasnysz – 14 km (25 – tysięczny ośrodek miejski, znajduje się tu m. in. Sąd Rejonowy oraz Prokuratura),

Warszawa – 90 km (stolica województwa i kraju, centrum oświatowe, kulturalne, usługowe i przemysłowe).

Mapa 2 Podział administracyjny województwa mazowieckiego.

1.2. Środowisko społeczne

W obrębie środowiska społecznego uwzględniono czynniki takie jak: charakterystyka ludności, warunki życia i środowisko kulturowe. Ludność sklasyfikowano na podstawie struktury, gdzie uwzględniono wiek, płeć, przyrost naturalny, bytowanie geograficzne.

Trwałość struktur społecznych – rodzina, stowarzyszenia środowiskowe, przywiązanie do miejsca pracy, kultywowanie tradycji i poszanowanie tradycji kulturowej związanej z emocjonalnym przywiązaniem do miejsca zamieszkania.

Wyrazem negatywnego stosunku do miejsca zamieszkania jest dezintegracja, patologia społeczna mierzona poziomem przestępczości, narkomanii i alkoholizmu.

Liczna ludności (dane na 31.12.2005r.) 6590

Tabela 1. wykaz aktualnych nazw miejscowości i liczby mieszkańców z terenu gminy Płoniawy-Bramura stan na 31.12.2004 r.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców
1.	Bobino-Grzybki	79
2.	Bobino Wielkie	178
3.	Bogdalec	128
4.	Chodkowo-Biernaty	47
5.	Chodkowo-Kuchny	101
6.	Chodkowo-Wielkie	102
7.	Chodkowo-Załogi	112
8.	Choszczewka	18
9.	Dłutkowo	19
10.	Gołoniwy	72
11.	Jaciążek	314
12.	Kalinowiec	60
13.	Kobylin	72
14.	Kobylinek	165
15.	Krasiniec	642
16.	Krzyżewo Borowe	87
17.	Krzyżewo Nadrzeczne	41
18.	Łęgi	92
19.	Młodzianowo	246
20.	Nowa Zblich	105
21.	Nowe Płoniawy	106
22.	Nowy Podoś	181
23.	Obludzin	172
24.	Płoniawy-Kolonia	86
25.	Płoniawy-Bramura	413
26.	Popielarka	54

27.	Prace	38
28.	Retka	147
29.	Rogowo	102
30.	Stara Zblich	126
31.	Stare Zacisze	91
32.	Stary Podoś	147
33.	Suche	194
34.	Szczuki	373
35.	Szlasz Bure	237
36.	Szlasz-Łozino	161
37.	Węgrzynowo	589
38.	Węgrzynówek	15
39.	Zawady Dworskie	218
40.	Zawady-Huta	46
	<u>RAZEM:</u>	<u>6176</u>

Najtrudniejszym problemem społecznym gminy Płoniawy-Bramura jest bezrobocie. Wg danych Narodowego Spisu Powszechnego na dzień 20 maja 2002 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 515 osób bezrobotnych a stopa bezrobocia wynosiła 20,3 %. Stopa bezrobocia na dzień 31.12.2005r. wynosiła 702 osób w tym 342 kobiety i wzrosła w stosunku do roku 2002 o 36,3 %.

W gminie wiejskiej statystyki nie odzwierciedlają właściwie skali problemu, bowiem oprócz bezrobocia rejestrowanego występuje tu bezrobocie ukryte. Jest ono wynikiem braku motywacji do rejestrowania się w celu uzyskania statusu bezrobotnego, wynika to również z faktu, że duża część ludności wiejskiej, z racji posiadania gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 2 ha przeliczeniowe nie może nabyć statusu osoby bezrobotnej. Wzrasta też liczba osób nie posiadających pracy powyżej jednego roku.

Z roku na rok wzrasta stopień ubożenia społeczeństwa a tym samym wzrasta zapotrzebowanie na pomoc społeczną, która staje się jednym z głównych priorytetów polityki samorządowej. Ośrodek Pomocy Społecznej udzielają pomocy poprzez zasiłki stałe, okresowe i tytułu macierzyństwa. Współfinansuje również dożywianie dzieci w szkołach oraz udzielają pomocy rzeczowej potrzebującym.

W ocenie infrastruktury społecznej zwrócono uwagę na problemy związane z modernizacją, utrzymaniem i odpowiednim wykorzystaniem stanu posiadania, co jest w znacznym stopniu uzależnione od środków finansowych i kompetencji samorządu terytorialnego. W usługach dla ludności można wyodrębnić poziom podstawowy i wyższego rzędu. Szczególne znaczenie przypisuje się służbie zdrowia, szkolnictwu, i kulturze.

Sieć edukacyjną tworzą oddziały przedszkolne, 6-letnie szkoły podstawowe i 3-letnie gimnazja.

Do 9 gminnych szkół uczęszcza aktualnie 786 uczniów. Systematyczne zmniejszanie się liczby uczniów w poszczególnych obwodach szkolnych obrazuje tabela 2.

Tabela 2 Liczba uczniów w szkołach gminy Płoniawy-Bramura

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2005/06
SP Jaciążek	46	43	37	38	40
SP Płoniawy-Bramura	149	137	140	134	128
SP Krasiniec	134	128	128	120	109
SP Zawady Dworskie	39	41	41	43	44
SP Węgrzynowo	94	89	81	76	77
SP Chodkowo Wielkie	70	63	70	68	60
SP Młodzianowo	61	63	63	66	61
Gimnazjum	118	182	161	173	163
Gimnazjum Krasiniec	83	127	105	100	104
OGÓLEM	794	873	826	818	786

Na terenie gminy działa tylko jedna Gminna Biblioteka Publiczna w Płoniawach-Bramurze z dwoma filiami w Chodkowie Wielkim i Węgrzynowie.

Na terenie gminy nie działają żadne organizacje pozarządowe.

W gminie występują następujące zabytki:

Płoniawy

Kościół parafialny pw. Św. Stanisława Biskupa. Parafia erygowana (utworzona) w 1377r. Obecny kościół wzniesiony w 1828 roku. Rozbudowany w 1876 roku o

zakrystię i skarbczyk. Jest to kościół murowany, klasycystyczny, jednonawowy z węższym prostokątnym prezbiterium. Nakrywa go strop płaski. Elewacja frontowa – zachodnia z nieznacznym ryzalitem (wysunięta część fasady budynku tworząca z niem całość od fundamentów, usytuowana pośrodku lub w narożach elewacji) zwieńczona jest trójkątnym szczytem. Otwór wejściowy ujęty w dwie kolumny. Ściany elewacji bocznych obiega gzyms podtrzymujący klasycystyczne belkowanie. Kościół nakryty jest dachem dwuspadowym blaszanym. Dzwonnica murowana ok. 1828 r., wzniesiona na planie kwadratu. Nakryta dachem czterospadowym.

Kapliczka murowana w 1846r.

Suche

Dwór zbudowany w pierwszej połowie XIX w dla Krasińskich. Własność Zygmunta Olszewskiego. Przebudowany w 1926 roku. W czasie okupacji 1939- 1944 przebudowany gruntownie przez Niemców. W tym czasie służył jako domek myśliwski Ericha Kocha- szefa Zarządu Cywilnego Okręgu Białostok i Komisarza Rzeszy dla Ukrainy. Drewniany, otynkowany, parterowy o układzie wnętrza całkowicie przekształconym. Dach czterospadowy kryty blachą.

Jaciążek

Klasztor- w roku 1928 bezdzietni Zofia i Stanisław Domaraccy z Jaciążka, całą swoją posiadłość, do której doszli ciężką pracą darują Zgromadzeniu Salezjańskiemu, które przede wszystkim zajmuje się wychowaniem młodzieży. Sam darczyńca zabrał się do budowy zakładu. W 1932 roku odbyła się uroczysta inauguracja. Zakład w tym czasie posiadał światło elektryczne, centralne ogrzewanie, kanalizację, wodociąg. Kształcono tu kandydatów do kapłaństwa. Obok seminarium otwarto oddział rzemieślniczo- kowalsko- ślusarski i oddział ogrodniczy.

Młodzianowo

Po parku Młynarskich pozostały tylko pojedyncze rosnące duże drzewa i chaszczce. Założony w I połowie XIX w., z okazami starodrzewu .

Węgrzynowo

Kościół parafialny pw. Św. Ducha. Parafia powstała w 1398 r. Obecny istniejący kościół wystawiono w 1694 roku. Przerabiany w XVIII i XIX w. Drewniany, konstrukcji zrębowej, zewnątrz szalowany, trójnawowy. Na kalenicy wieżyczka na sygnaturkę. W pobliżu kościoła znajduje się drewniana dzwonnica z XVIIw.

W Węgrzynowie znajduje się również dwór wybudowany w II połowie XIX wieku.

Murowany z cegły i otynkowany. Jest to budynek parterowy z drewnianym gankiem, dach dwuspadowy, pokryty papą. Z dworkiem związana jest postać Marii Skłodowskiej, która pracowała w tym majątku jako guwernantka.

Dwór wybudowany w II poł. XIX wieku. Murowany z cegły. Otynkowany. Budynek parterowy z drewnianym gankiem. Dach dwuspadowy. Pokryty papą, podpiwniczony.

Cukrownia „Krasiniec” jedna z najstarszych, do niedawna funkcjonujących cukrowni na ziemiach Mazowska Północnego była cukrownia „Krasiniec”. Została ona założona w latach 1866-1867 przez hrabiego Ludwika Krasieńskiego, który w dużym stopniu przyczynił się do rozwoju życia gospodarczego ziem Królestwa Polskiego. Od jego nazwiska pochodzi nazwa cukrowni „Krasiniec”.

Cukrownia została założona na terenie dawnej wsi Szczuki. Z przekazów źródłowych wynika, że wieś Szczuki już w XIV wieku była własnością rodziny Krasieńskich. Jednym z gniazd rodowych Krasieńskich było Krasne, od którego Szczuki były oddalone o 3 km. W skład spółki wchodził: Właściciel dóbr Krasne, Maurycy Wortmann, Józef Rawicz - bankier, Marceł Jackowski- właściciel dóbr Glinojek oraz ludzie z Warszawy.

1.3. Rozwój gospodarczy

Ze względu na uwarunkowania środowiskowe i istniejącą tradycję podstawową dziedziną gospodarczą gminy jest rolnictwo.

Tabela 3 Struktura użytkowania gruntów

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem ha	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne ha/ %	Pozostałe grunty ha/ %
		razem ha/ %	grunty orne ha/ %	sady ha/ %	łąki ha/ %	pastwiska ha/ %		
Woj. mazowieckie	3 557 909	2 162 391 60,8 %	1 541 574 71,3%	86 660 4%	373 037 17,2%	161 121 7,5 %	793 998 22,3%	601 520 16,9%
Gmina Płoniawy-Bramura	10 180,72	8 412,20 82,6 %	6 488,27 63,7 %	29,19 0,3 %	1225,29 12 %	669,45 6,6 %	1502,35 14,8 %	266,17 2,6 %

Źródło: Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2003r.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. na terenie gminy

funkcjonowało 1183 gospodarstwa indywidualne, o średniej powierzchni ogólnej gospodarstwa 8,6 ha (średnia użytków rolnych 7,1 ha). Strukturę użytkowania gruntów w układzie porównawczym do województwa mazowieckiego prezentuje tabela 3.

Sytuacja rolnictwa w gminie charakteryzuje się następującymi cechami:

- decydującą rolę w strukturze użytkowania gruntów odgrywają użytki rolne stanowiące 82,6 % powierzchni ogólnej gminy.
- w strukturze własności dominują gospodarstwa indywidualne.
- w strukturze upraw dominuje produkcja zbóż (zajmuje się ich uprawą 78,1 % gospodarstw),
- w hodowli zwierząt gospodarskich najwyższą rolę odgrywa chów bydła mlecznego i trzody chlewnej.

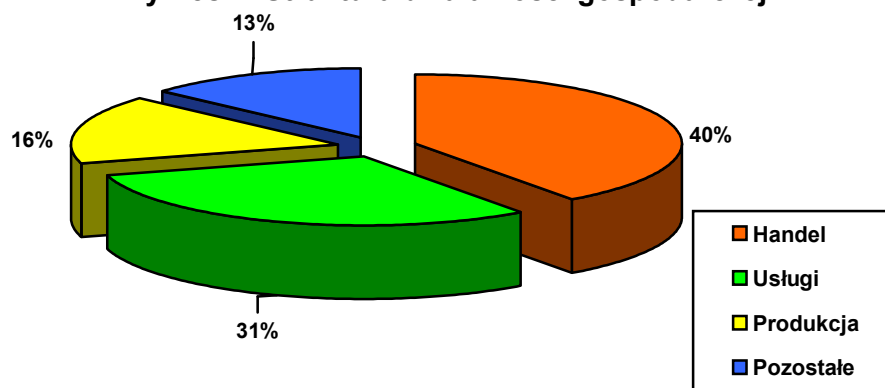
Czynnikiem decydującym o rentowności gospodarstw rolnych jest m.in. ich wielkość. Poniżej przedstawiono procentowy wskaźnik wielkości gospodarstw.

Tabela 4 Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych.

	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach
OGÓŁEM	964	100
do 1 ha	246	25,52
1 do 5 ha	200	20,75
5 do 10 ha	199	20,64
10 do 15 ha	154	15,97
15 i więcej	165	17,12

W gminie Płoniawy-Bramura ponad 46 % gospodarstw posiada pow. do 5 ha, co przy obecnym stanie rentowności w tym sektorze powoduje większe ubożenie społeczeństwa. Szansą dla mniejszych gospodarstw jest tworzenie grup producenckich oraz pozyskiwanie alternatywnych źródeł dochodu (można tu wymienić przykładowo agroturystykę, różnego rodzaju usługi, produkcję żywności ekologicznej, wierzby energetycznej, hodowlę pszczół). Zagadnienie jest tym bardziej godne uwagi, że rolnictwo w gminie Płoniawy-Bramura jest podstawową branżą gospodarczą i zatrudnia zdecydowaną większość ogółu pracujących. Strukturę działalności gospodarczej na terenie gminy Płoniawy-Bramura przedstawia Wykres 1.

Wykres 1. Struktura działalności gospodarczej

Największe zakłady produkcyjne na terenie gminy to:

1. „PIOTREX” – Węgrzynowo, ubój zwierząt hodowlanych
2. J.S.R. Wojniłowicz – Nowe Płoniawy, ubój zwierząt hodowlanych
3. „JOL-MET” ZPHU – Płoniawy-Bramura, Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy
4. AUTO NAPRAWA – Węgrzynowo
5. „PETRO-MAX” – Chodkowo-Kuchny, stacja paliw
6. „ROL METAL” – Węgrzynowo, Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy
7. ROL-MIS – Węgrzynowo, Zakład Handlowo-Usługowy
8. „RADZYMEX” – Szlasy-Bure Zakład Handlowo-Usługowy
9. „GRANITEX” – Płoniawy-Bramura, Kamieniarstwo
10. Mechanika maszyn rolniczych – Węgrzynowo, Zakład Usługowy

2. Środowisko przyrodnicze

2.1. Klimat

Według podziału R. Gumińskiego, Płoniawy - Bramura znajdują się w obszarze wschodniej dzielnicy rolniczo - klimatycznej. Charakteryzuje się ona m.in. dużymi amplitudami temperatur pomiędzy średnimi miesięcznymi stycznia i lipca, wczesnym występowaniem długiej zimy, która trwa ok. 90-100 dni. Okres wegetacyjny trwa ok. 200 - 210 dni, okres bezprzymrozkowy ok.160 dni. Średnie

roczne opady kształtują się na poziomie 500 do 550 mm. Gmina leży w pasie niewielkiej częstotliwości występowania opadów gradowych. Obserwuje się przewagę wiatrów zachodnich i północno zachodnich (ok.33%). Liczba dni pogodnych jest mniejsza od średniej w kraju i wynosi ok. 50.

W dolinie Orzyca występują niekorzystne warunki topoklimatyczne. Występuje tu większe prawdopodobieństwo występowania przygruntowych przymrozków, często zalegają tu mgły.

2.2. Gleby

Na terenie gminy w podłożu występuje glina, tylko w dolinie Orzyca występują piaski i mułki.

W granicach gminy występują gleby:

- w dolinie rzeki występują gleby hydrogeniczne III i IV klasy. Pastwiska lub łąki pod użytkami zielonymi o średniej wartości dla produkcji pasz. W dolinie występują również namuły organiczne drobne i średnie z domieszką humusu, z wkładkami pyłów bądź żwirów o zmiennej miąższości. Charakteryzują się one dość korzystnymi warunkami wodnymi i znaczną zasobnością w składniki organiczne.
- po stronie wschodniej rzeki – bardzo korzystne warunki do produkcji rolnej, z przewagą gleb 2 i 4 kompleksu (klasy I,II,III z niewielkim udziałem kl. IVa) przydatne bez ograniczeń do wszystkich kierunków upraw. Są to gleby bezwzględnie chronione przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze. – w zachodniej części miasta występują gleby bardzo korzystne dla produkcji rolnej wymieszane z obszarami gleb średnio korzystnych dla produkcji rolnej, przeważają gleby kompleksu 5 z udziałem gleb kompleksu 3 i 4 (klas II, III, IV), które można wykorzystać do upraw warzyw i owoców.

2.3. Krajobraz rolniczy

Ten typ krajobrazu zajmuje ponad połowę powierzchni gminy i dominuje w północnej i południowo-zachodniej części gminy. Wielkoobszarowe monokultury upraw wiążą się z ubogim składem gatunkowym i obniżają poziom bioróżnorodności. Dodatkowo wzrost intensyfikacji zabiegów agrotechnicznych może sprawić zanikanie gatunków zwierząt znacznie liczniej występujących na obszarach sąsiadujących. Taki charakter posiadają tereny pomiędzy miejscowościami Szczuki i Bogdalec. Znacznie lepiej krajobraz rolniczy kształtuje

się w części północnej. Zróżnicowanie tego typu krajobrazu podnoszą niewielkie zadrzewienia oraz pojedyncze drzewa kwalifikujące się w niektórych przypadkach na pomniki przyrody. Wraz z zadrzewieniami śródpolnymi również śródpolne płaty łąk pełnią ważną funkcję w tworzeniu biotopów dla naturalnych wrogów szkodników upraw. Największe zróżnicowanie krajobrazu rolniczego znajduje się w centralnej części gminy. Pola uprawne przylegają bezpośrednio do terenów leśnych oraz do dolin rzek. Przestrzenna zmienność środowiska znacznie wydłuża pas ekotonów (stref przejścia pomiędzy różniącymi się od siebie ekosystemami) i co za tym idzie zwiększa różnorodność biologiczną. Niekorzystnym zjawiskiem w skali całej gminy jest wycinanie drzew, osuszanie i zamiana użytków zielonych na grunty orne.

2.4. Zasoby wodne

Środowiska wodne i terenów podmokłych dominują w dolinie Orzyca oraz jego dopływów. Tereny te są mało przekształcone, a występujące zespoły roślinne posiadają naturalny charakter. Szczególnie duże zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych i zespołów zwierząt cechuje dolina Orzyca, a w następnej kolejności dolina Węgierki. Pozostałe dopływy Orzyca to niewielkie ciek wodne w dolinach, których wykształciły się różnej wielkości łęgi przystrumykowe. Spośród kilku niewielkich cieków wodnych wyróżniają się dwa:

1. Jaciażka – ciek uchodzący do Orzyca w pobliżu miejscowości Retka. W dolinie ciek, koło miejscowości Jaciażek, znajdują się dwa kompleksy stawów rybnych o dość dużej, jak na tak niewielkie obszary wodne, wartości przyrodniczej. Ciek ten sięga daleko na północ w głąb gminy i stanowi cenny korytarz ekologiczny.
2. Bezimienny ciek wodny uchodzący do Orzyca w pobliżu miejscowości Obludzin. W jego dolinie występują dość bogate zbiorowiska roślinne. W odległości 400 m od ujścia znajduje się sztucznie spiętrzony zbiornik wodny pełniący ważną funkcję w odniesieniu do otaczających, suchych zbiorowisk borowych.

Na obszarze gminy zlokalizowanych jest kilkanaście bezodpływowych oczek śródpolnych i niewielkich zbiorników przy zabudowaniach. Większość z nich nie przedstawia istotnych walorów przyrodniczych, głównie ze względu na dość duże przekształcenia wiążące się w jednym przypadku z nielegalnym składowiskiem

odpadów i nieczystości. Dwa niewielkie zbiorniki w pobliżu miejscowości Suche i Jaciążek wytypowane są do ochrony w formie użytków ekologicznych.

Przykładem zbiorników wodnych o charakterze antropogenicznym, posiadających pewne wartości przyrodnicze, są zbiorniki poeksploatacyjne. Zbiorniki takie znajdują się w południowej części gminy, w pobliżu miejscowości Kobylin. Zasiedlone są przez kilka gatunków ptaków wodno-błotnych, a bliskość kompleksu leśnego „Płoniawy” sprawia, że pełnią funkcję wodopoju. Dla gatunków przelotnych pewne znaczenie posiada osadnik zlokalizowany przy miejscowości Kalinowiec.

Najpoważniejsze zagrożenie jakości wód podziemnych i powierzchniowych stanowią jednostki osadnicze oraz obiekty produkcyjne i usługowe zlokalizowane na terenach gminy pozbawionych kanalizacji, a posiadających możliwość korzystania z wodociągów. Ścieki odpływające z tych obiektów, gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych o różnym stopniu szczelności. Przy małej szczelności zbiorników bezodpływowych następuje przedostanie się ścieków do wód podziemnych i powierzchniowych.

2.5. Zasoby surowcowe

Gmina położona jest na Wysoczyźnie Ciechanowskiej, która charakteryzuje się obecnością strefy czołowomorenowej zlodowacenia środkowopolskiego. Obszar gminy jest zróżnicowany pod względem geomorfologicznym. Część północną, środkową i wschodnią gminy zajmuje płaska powierzchnia sandru Orzyca, która obniża się w kierunku przepływu rzeki Orzyc. Płaszczyzna sandru położona jest na wysokości bezwzględnej rzędu 110 m n.p.m., a deniwelacje kształtują się na poziomie kilku metrów. Naobszarze pomiędzy Płoniawami i Chodkowem Wielkim występują szerokim pasmem gliny zwałowe. Powierzchnia jest płaska z licznymi zagłębieniami bezodpływowymi. Wysoczyzna gliniasta, prawie płaska jest wyniesiona ok. 7 – 10 m ponad średni poziom piaszczystego sandru Orzyca. Niewielkie powierzchnie gliniaste występują także w okolicy Jaciążka i krawędzi doliny rzeki Orzyc.

W południowo – wschodniej części gminy wytworzył się w układzie równoleżnikowym wał tzw. Gór Krzyżewskich. Jest to utwór czołowy lodowca otulony płaszczem glin zwałowych. Wysokość bezwzględna gór wynosi ok. 170 m n.p.m., rejon otuliny gliniastej położony jest na rzędnej ok. 120 m n.p.m. W tej części gminy krajobraz urozmaica dolina rzeki Orzyc, rozcinająca teren w kierunku

południkowym. Rzeka Orzyc na terenie gminy jest nieuregulowana, płynie meandrując. Szerokość dna doliny jest największa w okolicy Jaciażka i osiąga 250 m. Dolina rzeki jest podmokła i zatorfiona. Dno doliny rzeki Orzyc znajduje się na rzędnej ok. 100 m n.p.m na wysokości miejscowości Zawady-Huta i na 95 m n.p.m. w miejscowości Młodzianowo. Rzeka tworzy dwa tarasy: nisko leżący, wąski taras zalewowy i wyższy, erozyjny gliniasty lub piaszczysty, słabo widoczny w terenie. Prawym dopływem Orzyca jest rzeka Węgierka, której dno znajduje się na wysokości 100,2 m w miejscowości Szczuki i przy ujściu do Orzyca na wysokości 95 m n.p.m.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z BUDOWY GEOLOGICZNEJ

Gmina Płoniawy Bramura położona jest w granicach jednostki zwanej Wyniesieniem Mazursko-Suwalskim. Obszar gminy znajduje się w zasięgu zlodowacenia środkowopolskiego. Najstarszymi utworami na powierzchni terenu są osady zastoiskowe, odsłaniające się w rejonie Kobylina. Są to ility i mułki warwowe. Miąższość osadów zastoiskowych wynosi ok. 5 m.

Glina zwałowa występuje szerokim pasem w północnej części gminy pomiędzy miejscowościami Płoniawy Bramura i Chodkowem Wielkim po północno-zachodnią granicę gminy. Fragmenty gliny występują również w krawędzi doliny Orzyca i Węgierki oraz w rejonie Jaciażka.

Piaski, żwiry i głazy lodowcowe występują w północnej części gminy, w rejonie miejscowości Chodkowo-Kuchny, Bobino Wielkie, Płoniawy Bramura, Szlasy, Węgrzynowo i w Górach Krzyżewskich w południowo-wschodniej części gminy.

Piaski wodnolodowcowe zajmują największe przestrzenie. Występują w okolicach miejscowości Grzybki, Robino, Suche, Zawady, Podoś Nowy, Płoniawy, Zblich, Jaciażek, Dłutkowo, Kobylin, Młodzianowo i Obłudzin. Jest to sandr Orzyca. W sąsiedztwie znajduje się sandr Kurpiowski, który jest starszy i wyżej położony. Na powierzchni sandru Orzyca wykształciły się nieliczne wydmy. Na sandrze występują powierzchnie piasków eolicznych. Wydmy i piaski eoliczne układają się wzdłuż Orzyca.

Mułki występują w dolinie Orzyca na odcinku od Jaciażka do południowej granicy gminy. Torfy występują na niektórych odcinkach doliny rzeki Orzyc, natomiast namuły w zagłębieniach terenowych bezodpływowych.

2.6. Walory przyrodnicze i krajobrazowe

Obszar o randze krajowej

W randze obszarów o znaczeniu krajowym znajduje się dolina Orzyca. Jest to najbardziej wartościowy pod względem przyrodniczym obszar w całej gminie, obejmujący ukształtowaną w sposób naturalny dolinę nizinnej rzeki. Środowiska, które wykształciły się tutaj, są jeszcze mało zmienione i należą do zanikających w skali całego kraju. Znajdujące się tam zbiorowiska roślinne i ekosystemy starorzeczy są unikalne w dolinach rzek tej wielkości. Spośród ssaków związanych z tego typu środowiskami należy wymienić występujące tam bobry i wydry. O atrakcyjności tego terenu świadczy choćby liczba 15 par bocianów białych gniazdujących we wsiach okalających dolinę, na ogólną liczbę 24 par zasiedlających całą gminę oraz stwierdzenia żerujących bocianów czarnych. Dolina Orzyca wyróżnia się przede wszystkim ze względu na występowanie rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych. Należą do nich gatunki ptaków siewkowatych: czajka, rycyk, samotnik, kszyc, krwawodziób oraz inne gatunki związane z korytem rzeki i środowiskami obszarów podmokłych: zimorodek, dziwonia, cyranka, świergotek łąkowy, dzięcioł zielony. Na uwagę zasługuje stwierdzenie gniazdujących żurawi w liczbie 2-4 par. Koryto rzeki jak i wody stagnujące w starorzeczach są miejscami rozrodu i występowania wielu gatunków ryb i bezkręgowców wodnych.

Na terenie gminy ochroną prawną objęto cztery pomniki przyrody. Należą do nich trzy drzewa oraz jeden krzew. Są to:

- jesion wyniosły znajdujący się we wsi Suche o obwodzie pnia 320 cm, objęty ochroną w roku 1977 r,
- dąb „Bartek”
- jałowiec pospolity położony we wsi Podoś Nowy, o obwodzie pnia 103 cm, objęty ochroną w roku 1980.
-

Obszary o randze regionalnej

W grupie terenów o randze regionalnej znalazł się kompleks leśny „Płoniawy”. Są to obszary leśne rozciągające się pomiędzy miejscowościami Płoniawy-Bramura i Węgrzynowo, należące do Nadleśnictwa Parciaki i Leśnictwa

Płoniawy. Jest to kompleks o bardzo urozmaiconej strukturze drzewostanów, zajmujących bogate siedliska. Zbiorowiska leśne budują w głównej mierze bory sosnowe i w mniejszym stopniu podmokłe olsy. Na skraju północnej części lasu znajdują się wkomponowane w leśny krajobraz stawy rybne. Spośród ssaków stwierdzono tam m.in. jelenie szlachetne, sarny i dziki. Bardzo ciekawy jest także zespół ptaków, z rzadkimi gatunkami: żurawiem, kobuzem, trzmiełodadem, orzechówką i muchołówką małą. W południowej części kompleksu znajduje się dąb proponowany do ochrony pomnikowej.

Status obszaru o znaczeniu regionalnym posiada dolina rzek Węgierki. Mimo silnej zabudowy i dużej antropopresji na granicach doliny, zachowały się tam bogate siedliska. Wartość przyrodniczą podkreśla duża różnorodność zbiorowisk łąkowo-turzycowych i szuwarowych. Dość czyste wody w korycie rzeki zasiedlają rzadkie na innych terenach bezkręgowce m.in. raki rzeczne. Występują tam odpowiednie biotopy dla grupy wróblowych ptaków wodno-błotnych: dziwonii, remiza, rokitniczki, potrzosa. Dolina Węgierki stanowi wodny korytarz ekologiczny o skali regionalnej.

Obszary o randze lokalnej

Do obszarów o znaczeniu lokalnym zaliczono dwie niewielkie doliny cieków wodnych oraz obszary leśne w północnej i wschodniej części gminy. Kryterium według którego określono rangę tych terenów jest również fakt, że dolinki cieków wodnych przylegają, bądź łączą się z doliną Orzyca - obszarem o znaczeniu krajowym, a wyznaczone tereny leśne w obrębie gminy stanowią fragmenty dużych kompleksów leśnych poza granicami gminy.

1. Dolina cieku wodnego zlokalizowana w południowej części gminy w pobliżu miejscowości Wygoda i Obłudzin. Jest to wodny korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym, włączony do projektowanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego doliny Orzyca i jego dopływów.
2. Dolina cieku wodnego o długości ponad 14 km, przebiegająca w północnej i środkowej części gminy, wraz z dwoma kompleksami niewielkich stawów hodowlanych. W środkowym fragmencie omawiany cieki przecina obszar o znaczeniu regionalnym - kompleks leśny „Płoniawy”, a w końcowym odcinku jego dolinę proponuje się objąć ochroną w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego doliny Orzyca i jego dopływów. Ciek ten wnikający w głąb

gminy na obszary z przewagą krajobrazu rolniczego, pełni ważną funkcję korytarza ekologicznego.

3. Kompleks leśny rozciągający się we wschodniej części gminy, po obu stronach drogi 1000-lecia. Ze względu na duży obszar, graniczenie z obszarem o znaczeniu krajowym (dolina Orzyca), zróżnicowanie przestrzenne i walory krajobrazowe zakwalifikowano ten obszar leśny do terenów o randze lokalnej.
4. Fragmenty kompleksów leśnych w północnej części gminy. Znajdujące się tam zbiorowiska leśne podnoszą poziom bioróżnorodności w dominujących, intensywnie użytkowanych terenach rolniczych i są przedłużeniem dużego kompleksu leśnego rozciągającego się w kierunku północnym i wschodnim poza granicami gminy. Ze względu na brak dokładnego rozpoznania przyrodniczego obszarów sąsiadujących z gminą Płoniawy-Bramura, można jedynie przypuszczać, że omawiane tereny leśne należą do kompleksu leśnego o znaczeniu regionalnym.

Nieregularne, kręte korytarzyki rzeki z malowniczą i różnorodną przyrodą są doskonałym miejscem do spływów kajakowych.

2.6.1 Lasy

Najbardziej bogata w zbiorowiska leśne jest środkowa i wschodnia część gminy. Znajdują się tam dwa duże kompleksy leśne łączące się ze sobą poprzez system niewielkich lasów i zadrzewień. Największy jest kompleks leśny rozciągający się po obu stronach drogi 1000-lecia Krasnosielc - Maków Maz. Tworzące go suche i ubogie bory sosnowe porastają zwydmienia znajdujące się na prawym brzegu doliny Orzyca. Z monokulturą sosnową silnie kontrastują dwa zbiorowiska łągów przystrumykowych zlokalizowanych w dolinach niewielkich cieków wodnych. Znacznie bogatszy jest kompleks leśny „Płoniawy” ciągnący się od doliny rzeki Węgierki przy miejscowości Węgrzynowo do koloni Płoniawy-Bramura. Ze względu na występowanie rzadkich gatunków zwierząt oraz dużej różnorodności siedlisk, jest to obszar o randze regionalnej. Ponadto na większości obszarów gminy znajdują się niewielkie płyty zadrzewień i zbiorowisk leśnych, podnoszące poziom bioróżnorodności w krajobrazie rolniczym. Przy północnej granicy gminy znajdują się fragmenty dużych kompleksów leśnych, które w znacznie większej części zlokalizowane są na obszarach gmin sąsiadujących.

3. Infrastruktura techniczna związana z ochroną środowiska

3.1 Ujęcia wody i sieć wodociągowa

Gmina jest w 75 % zwodociągowana. **Sieć wodociągowa** o łącznej długości 108,5 km i przyłączach 31,9 km doprowadzona jest do prawie wszystkich miejscowości gminy. Z sieci tej korzysta 1158 gospodarstw domowych.

Na terenie gminy funkcjonują trzy stacje uzdatniania wody: w miejscowości Jaciążek, Suche i Szlasy Łozino.

3.2. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków

Gmina ma zawarte porozumienie odnośnie utworzenia aglomeracji wspólnie z gminą Krasne do budowy oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej. W obecnej chwili trwają prace projektowe oraz geodezyjne w celu stworzenia kompletnej dokumentacji projektowej. Przybliżona wartość sieci kanalizacyjnej to koszt ok. 2,5 mln zł.

Na przełomie lipca i sierpnia ruszy budowa 30 przydomowych oczyszczalni ścieków dla mieszkańców gminy. Zadanie to będzie finansowane ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska oraz środków własnych mieszkańców.

3.3. Gospodarka odpadami

Problematyka ta jest szczegółowo opisana w Planie Gospodarki Odpadami, który stanowi integralną część tego dokumentu, zgodnie z art.14 ust.6 ustawy o odpadach.

3.4. Zaopatrzenie w energię

Zmiany klimatu, kwaśne deszcze, dziura ozonowa, degradacja chemiczna gleb jest wynikiem działalności człowieka na środowisko. Emisja do atmosfery gazów : dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenków azotu jest głównym problemem ekologicznym. Źródłem tych gazów jest spalanie paliw, głównie dla celów energetycznych. Trzeba podejmować działania zmierzające do

zmniejszenia energochłonnych procesów produkcyjnych, zmianę struktury zużycia paliw, a także wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz bezemisyjnych.

Gmina znajduje się na obszarze wschodniej części kraju. Strefa klimatyczna charakteryzuje się dużymi amplitudami temperatur pomiędzy średnimi miesięcznymi ze stycznia i lipca oraz wczesnym występowaniem długiej zimy, która trwa ok. 100 dni. Położone jest w III strefie klimatycznej, przeciętny sezon ogrzewania trwa 225 dni. Na terenie gminy brak jest zorganizowanej sieci ciepłowniczej. Wszystkie obiekty w gminie zaopatrywane są w ciepło z kotłowni indywidualnych. Podstawowym nośnikiem energii jest węgiel, miał węglowy i drewno. Minimalny udział w grupie wykorzystywanych paliw posiada olej opałowy, gaz i energia elektryczna.

Olej opałowy wykorzystywany jest do ogrzewania trzech placówek oświatowych – Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Płoniawach-Bramurze, Gimnazjum w Krasieńcu, Przychodni Lekarskiej „REMEDIUM” w Płoniawach-Bramurze oraz budynku administracyjnego Urzędu Gminy Płoniawy-Bramura.

4. Źródła zagrożenia środowiska przyrodniczego

Zasoby i walory środowiska ulegają licznym zagrożeniom. Źródła zagrożeń są wewnętrzne, zlokalizowane na terenie gminy i zewnętrzne w tym znacznie oddalone.

4.1. Zanieczyszczenie atmosfery i emisja hałasu.

Największą część emisji zanieczyszczeń stanowi emisja pochodząca z energetycznego spalania paliw. Spowodowana jest głównie znaczną ilością kotłowni lokalnych opalanych węglem, jak również ilością pojazdów samochodowych tranzytowych i lokalnych.

Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne, przy spalaniu zanieczyszczonego węgla. Tlenki azotu pochodzą ze spalania węgla, koksu, gazu i benzyn (transport samochodowy). Pyły - emitowane są do atmosfery wraz ze spalinami pochodzącymi ze spalania paliw stałych.

Również zanieczyszczeniem powietrza jest fluor pochodzący ze spalania węgla

oraz ołowiu - z transportu samochodowego.

Średnie stężenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w okresie zimowym jest kilka razy wyższe niż w okresie letnim.

Istotnym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza są tradycyjne kotłownie bądź trzony kuchenne – piecowe w prywatnych budynkach mieszkalnych.

Gmina należy do obszaru o małym zanieczyszczeniu powietrza atmosferycznego.

Hałas to dźwięki o częstotliwościach od 16 do 16 000 Hz. Hałas można podzielić na:

* przemysłowy,

* drogowy.

* komunalny (w miejscach publicznych, w pomieszczeniach mieszkalnych).

Dopuszczalny poziom hałasu w środowisku, określony rozporządzeniem Ministra Środowiska, w zależności od rodzaju terenu i źródła emisji, w porze dziennej wynosi od 60 do 75 dB, w porze nocnej za. od 45 do 67dB⁴. Z badań Państwowego Zakładu Higieny wynika, że granicą, powyżej której hałas należy traktować jako uciążliwy, jest poziom 60-65 dB.

W odniesieniu do hałasu komunikacyjnego przyjęto (dane PZH), iż jest on mało uciążliwy poniżej 52 dB, średnio uciążliwy w przedziale od 52 do 62 dB, o dużej uciążliwości w granicach 63-70 dB i o bardzo dużej uciążliwości powyżej 70 dB. Hałas powyżej 85 dB jest już uznawany za szkodliwy, długotrwałe jego oddziaływanie może powodować uszkodzenia słuchu z jego utratą włącznie.

Nie były przeprowadzone pomiary natężenia hałasu na terenie gminy.

4.2. Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne jest nowym zanieczyszczeniem środowiska, których główne źródła powstawania to : linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 KV i związane z nimi stacje elektroenergetyczne.

Punktami promieniowania niejonizującego są:

- stacje bazowe telefonii komórkowej analogowej Centertel, Era, Plus, Orange , które instalowane są na specjalnych masztach (dwa nadajniki w Krasieńcu, w trakcie budowy w Płoniawach),

- pojedyncze nadajniki radiowe, urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne będące w dyspozycji policji, straży pożarnej czy Telekomunikacji Polskiej (Podoś)

Przez gminę przebiega linia elektroenergetyczna 100kV doprowadzająca energię

z Ostrołęki do Głównego Punktu Zasilającego. Gmina zaopatrywana jest w energię elektryczną dwustronnie. Odbiorcy energii zasilani są rozległą siecią linii elektroenergetycznych średniego napięcia 15 kV wychodzących z GPZ 110715 kV i doprowadzających energię do stacji transformatorowych 15 70,4 kV i dalej do odbiorców energia ta przesyłana jest liniami niskiego napięcia 0,4 kV. Stacje te pracują jako końcowe i zasilane odczepowo od linii magistralnych. Sieć średniego napięcia i rozdzielcza niskiego napięcia w większości wykonana jest jako linia napowietrzna.

Z energii elektrycznej korzysta 100% mieszkańców miasta.

Określenie wpływu fal elektromagnetycznych na środowisko i zdrowie mieszkańców przy obecnie posiadanej wiedzy jest niemożliwe. Pola magnetyczne stacji bazowych telefonii komórkowej są wypromieniowane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi. Wobec powyższego nie można dokonać oceny stopnia zanieczyszczenia powietrza

4.3. Zagrożenie elementów biotycznych

Transport jest poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki i większą emisję substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych – to także źródło dużej ilości odpadów.

Zagrożenie dla ludności stwarzają stacje i dystrybutory paliw płynnych i gazowych.

Dużym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego, a w dalszej konsekwencji zdrowia ludzi może być nieprzemyślana i chaotyczna działalność człowieka nie uwzględniająca zasad ochrony środowiska.

Bezpieczeństwo ludności wiąże się z przeciwdziałaniem zagrożeniom cywilizacyjnym, powodowanym przez wszelkiego typu awarie infrastruktury technicznej stwarzające zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, katastrofy wywołane przez siły natury. To wszystko dodaje się do zagrożeń wywołanych transportem surowców i produktów naftowych, pracą urządzeń podatnych na pożar i wybuch.

W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. W gminie głównym źródłem potencjalnych awarii jest transport drogowy materiałów niebezpiecznych.

Realizacja zadań związanych z utrzymaniem, modernizacją i przebudową sieci dróg leży w gestii zarządcy drogi. Do zadań gminy należy również utrzymanie rezerw terenowych dla modernizacji drogi, w tym rezerwy terenu dla nowych przebiegów, skrzyżowań i węzłów

Podstawowy układ komunikacyjny gminy tworzy droga krajowa nr 57 Biskupiec-Szczytno-Przasnysz-Pułtusk i droga wojewódzka: nr 625 Przasnysz-Ostrołęka, uzupełniony układem dróg kategorii powiatowej (60,5 km) oraz siecią dróg gminnych o łącznej długości 54 km, w tym: 30 km – o nawierzchni bitumicznej.

5. Edukacja ekologiczna

Konieczność działania na rzecz edukacji ekologicznej wynika z zapisów zawartych w ustawie „Prawo ochrony środowiska”. W art. 77 ustawy omówiono obowiązek włączenia problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju do programu nauczania we wszystkich typach szkół, jak również we wszystkich kursach, które podnoszą kwalifikacje zawodowe obywateli. Edukacja ekologiczna na terenie gminy jest prowadzona na wielu płaszczyznach i różnymi metodami. Ze względu na zróżnicowanie wieku osób do których jest skierowana, edukację prowadzą samorządy terytorialne, jednostki oświatowe. W Szkole Podstawowej prężnie działa kółko ekologiczne.

Bardzo ważnym elementem edukacji ekologicznej są liczne wycieczki organizowane dla dzieci i młodzieży szkolnej do miejsc, które zachowały przyrodę mało zniszczoną i przekształconą, czyli do parków krajobrazowych, narodowych i rezerwatów przyrody. Wśród uczniów szkół podstawowych bardzo dobrą metodą edukacji ekologicznej są „zielone szkoły”. Mają one za zadanie zaciekawienie dzieci i młodzieży środowiskiem i zainspirować ich do szukania wiedzy w kontaktach z ludźmi i przyrodą.

Edukacja ekologiczna nie ogranicza się tylko do dzieci i młodzieży, ale ich adresatami są wszyscy mieszkańcy terenu gminy.

Edukacja na etapie szkoły polega przede wszystkim na wprowadzeniu do

programu nauczania dodatkowych godziny zajęć z ekologii, a dzieci i młodzież realizują zadania programowe przy użyciu: wycieczek, gazetek szkolnych, różnorodnych akcji, wystawek, pogadanek, spotkań. W tym roku po raz drugi został zorganizowany powiatowy konkurs muzyczny „ekologiczny śpiew”, którego uczestnikami są uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych.

6. Zarządzanie środowiskiem

Proces zarządzania obejmuje następujące czynności planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

Wyodrębnioną i odpowiednio uporządkowaną część rzeczywistości, która jest związana z zarządzaniem, użytkowaniem, ochroną i kształtowaniem środowiska przyrodniczego, nazywamy systemem zarządzania (sterowaniem) środowiskiem. System ten jest złożony i niejednorodny.

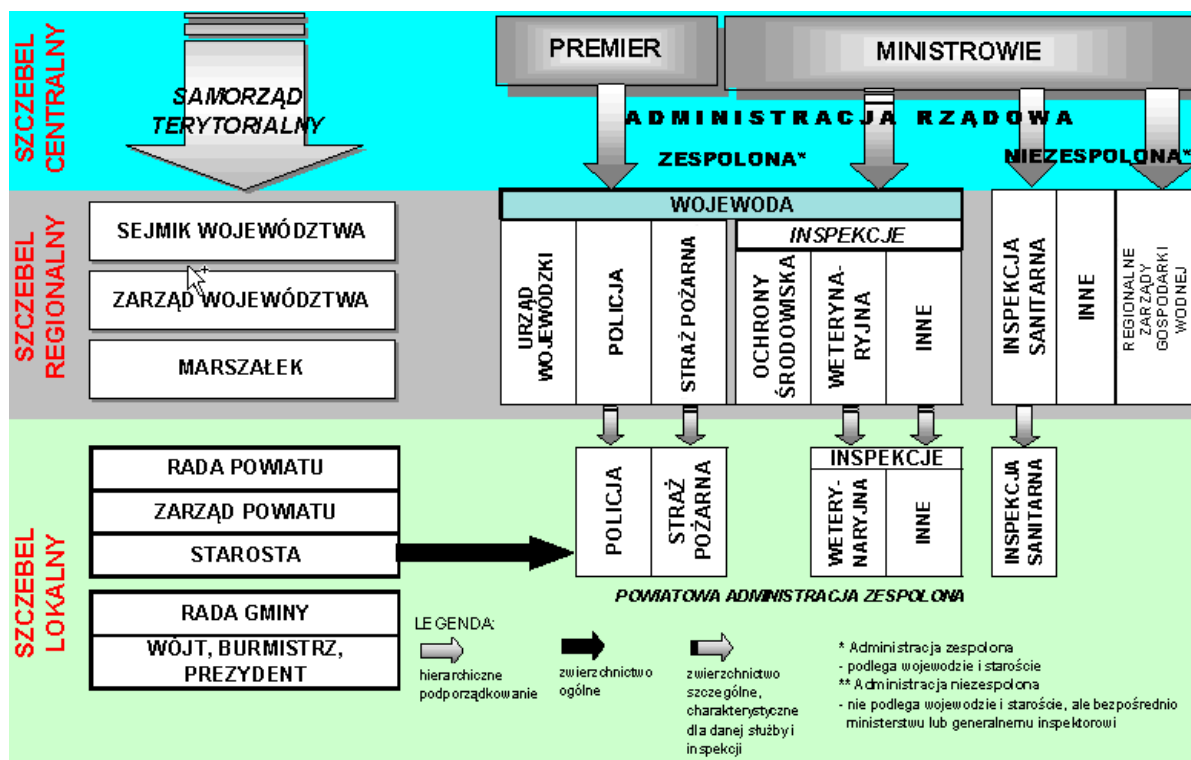

Tabela 1. Schemat struktur odpowiedzialnych za zarządzanie środowiskiem

III. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ

1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Zarządzaniem środowiska zajmuje się administracja rządowa, samorządowa, instytucje im podporządkowane oraz podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska.

Organy administracji odpowiedzialne za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają na celu głównie zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska i przestrzeganie norm racjonalnego korzystania ze środowiska. Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi swojej działalności, muszą przy tym uwzględniać konieczność dotrzymywania wymagań określonych prawem. Modernizują też lub eliminują przestarzałe rozwiązania techniczne i technologiczne przeważnie uciążliwe dla środowiska prowadzą kontrolę emisji.

Do zarządzania środowiskiem służą instrumenty prawne, finansowe i społeczne.

2. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych należą:

1. wydawanie zezwoleń, decyzji, koncesji na korzystanie ze środowiska
2. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Przed przystąpieniem do opracowania planu zagospodarowania wykonuje się studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania. Dla potrzeb tych opracowań wykonuje się opracowanie ekofizjograficzne, w którym charakteryzuje się poszczególne elementy przyrodnicze środowiska i ich wzajemne powiązania (*Prawo ochrony środowiska* - Art. 71),

3. oceny oddziaływania na środowisko (ooś)

Procedura ocen oddziaływania na środowisko stosowana zgodnie z *Ustawą z 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62. poz. 672 z późniejszymi zmianami)* jest jednym z najważniejszych instrumentów ochrony środowiska. Stanowi ona uniwersalną procedurę weryfikowania

programowania i planowania rozwoju, zagospodarowania przestrzennego oraz lokalizacji inwestycji (przedsięwzięć). Procedurze tej podlegają:

- projekty polityk, planów, strategii (np. projekty planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego),
- projekty dokumentów sektorowych (np. projekty programów w dziedzinie leśnictwa, transportu, gospodarki wodnej itp.),
- działania lokalizacyjne dotyczące przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko określonych w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 24.09.2002 r. (Dz. U. nr 179 poz. 1490)* w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko (np. stacji dystrybucji paliw płynnych, oczyszczalni ścieków, itp.).

Opracowaniami wykonywanymi podczas postępowania w sprawie ooś są odpowiednio: opracowania ekofizjograficzne, prognozy oddziaływania na środowisko lub raporty oddziaływania przedsięwzięć (obiektów) na środowisko. Organ prowadzący postępowanie publicznie informuje o tym, zbiera uwagi i wnioski, może przeprowadzić otwartą rozprawę administracyjną oraz rozpatruje zgłoszone uwagi i wnioski. Następnie informuje w podobny sposób o wyniku postępowania, tj. decyzji w sprawie.

4. monitoring środowiska

Szczególnym instrumentem prawnym jest monitoring środowiska, który oprócz funkcji informacyjnych (dla administracji rządowej, samorządowej oraz społeczeństwa) jest podstawą analiz, ocen lub decyzji. Państwowy monitoring środowiska prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Państwowy monitoring środowiska zapewnia dostarczanie informacji dla potrzeb opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, wykonywania raportów ooś oraz prac studialnych i prognostycznych. Obecnie w określonych prawem przypadkach wprowadzono obowiązek wykonywania badań monitoringowych w przedsiębiorstwach lub na obiektach (np. w rejonie składowisk odpadów).

5. pozwolenia zintegrowane

Wprowadzanym obecnie nowoczesnym instrumentem prawnym są pozwolenia zintegrowane wydawane przez starostę lub wojewodę. Pozwolenie zintegrowane jest decyzją administracyjną będącą rodzajem licencji na prowadzenie działalności, na warunkach ustalonych dla wszystkich komponentów środowiska oraz przy spełnieniu wymagań technicznych określonych jako najlepsze dostępne techniki. W pozwoleniu określone są ponadto rodzaje i ilości wykorzystywanej energii, surowców, materiałów i paliw. Pozwolenia zintegrowanego wymagają instalacje, których działalność (ze względu na rodzaj i skalę) może powodować znaczne zanieczyszczenie środowiska. Rodzaje tych instalacji zostały określone w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dn. 26.07.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. nr 122 poz. 1055)*. Konieczność uzyskania pozwoleń zintegrowanych ustawowo określona na 01.01.2004 r., została przesunięta do roku 2010 *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26.09.2003 r. (Dz. U. nr 177 poz. 1736) w sprawie późniejszych terminów do uzyskania pozwolenia zintegrowanego w zależności od typu instalacji*.

3. Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne polegają na:

- współpracy samorządu ze społeczeństwem: przede wszystkim w uczestniczeniu społeczeństwa w konsultacjach prowadzących do podejmowania decyzji w procesie zarządzania środowiskiem i wspólnym planowaniu lokalnej polityki ekologicznej;
- ocenie i monitorowaniu skutków prowadzonej polityki ekologicznej;
- prowadzeniu edukacji ekologicznej;
- włączeniu przedsiębiorców w realizację polityki ekologicznej gminy.

Kluczowym elementem w problematyce ochrony środowiska jest zwiększanie świadomości społecznej przez prowadzenie edukacji ekologicznej. W *Ustawie Prawo ochrony środowiska* zapisany został obowiązek włączenia problematyki

ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju do programów nauczania wszystkich typów szkół i kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych. Propagowanie edukacji ekologicznej wynika zarówno z dokumentów międzynarodowych (AGENDA 21, Konwencja z Aarhus z roku 1998) jak i krajowych. Zgodnie z *"Narodową strategią edukacji ekologicznej"*. Rząd zapewnia organizacyjne i techniczne wsparcie instytucjom publicznym na rzecz działań edukacyjnych i promocyjnych realizowanych przez organizacje ekologiczne. W *Prawie ochrony środowiska* uregulowany również został dostęp do informacji o środowisku, udział społeczeństwa w postępowaniach w sprawie ocen oddziaływania na środowisko i w działaniach dotyczących ochrony środowiska.

4. Instrumenty finansowe

Instrumentami finansowymi wykorzystywanymi do realizacji celów polityki ekologicznej są:

- opłaty i kary za korzystanie ze środowiska lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska,
- dotacje, kredyty i pożyczki ze źródeł krajowych lub zagranicznych,
- środki własne samorządu przeznaczone na ochronę środowiska, a pochodzące z innych źródeł.

Zadania związane z ochroną środowiska określone w przepisach prawnych (uwzględniające dostosowanie Polski do warunków Unii Europejskiej) wymagać będą znacznych nakładów finansowych.

Cele określone w *"II polityce ekologicznej państwa na lata 2002 - 2010"* i programach niższego szczebla będą mogły być zrealizowane przy założeniu stopniowego wzrostu do 2010 r. udziału wydatków na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Według oszacowanych kosztów dostosowawczych Polski do Unii Europejskiej w najbliższych dziesięciu - trzynastu latach trzeba przeznaczać na ochronę środowiska dwa - trzy razy więcej środków niż dotychczas.

Źródła finansowania ochrony środowiska będą zróżnicowane w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim od możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych zapewnionych na poziomie krajowym.

Fundusze na realizację polityki ekologicznej w Gminie mogą pochodzić z następujących źródeł:

- środki własne gminy;
- środki budżetowe - publiczne dotacje celowe przydzielane na cele związane z ochroną środowiska z budżetu państwa lub województwa;
- środki własne ludności i przedsiębiorstw;
- celowe fundusze ekologiczne (NFOŚiGW, WFOŚiGW, GFOŚiGW);
- dotacje, kredyty i pożyczki niekomercyjne z krajowych instytucji finansowych (np. EkoFundusz, różnego rodzaju fundacje) oraz instytucji komercyjnych (np. Banku Ochrony Środowiska, Banku Gospodarki Komunalnej) udzielających kredytów i pożyczek na cele proekologiczne na warunkach korzystniejszych niż wynika to z sytuacji na rynku finansowym;
- kredyty udzielane przez komercyjne instytucje finansowe (zwłaszcza banki), na cele ekologiczne;
- fundusz spójności i fundusze strukturalne Unii Europejskiej oraz fundusze sektorowych programów pomocowych;
- fundusze zagranicznych instytucji finansowych (np. Bank Światowy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny).

Dotychczas najbardziej istotne znaczenie w finansowaniu ochrony środowiska mają w Gminie: środki własne gminy, pożyczki z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Obecnie, po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, duże nadzieje pokłada się w wykorzystaniu funduszy strukturalnych UE.

Najbardziej istotną częścią źródeł finansowania ochrony środowiska w Polsce są celowe fundusze ekologiczne funkcjonujące obecnie na czterech poziomach administracji państwowej:

- na poziomie krajowym - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW);
- na poziomie regionalnym - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i

Gospodarki Wodnej w Warszawie (WFOŚiGW);

- na poziomie lokalnym bez osobowości prawnej - gminne (GFOŚiGW) i powiatowe fundusze ochrony środowiska.

Zasady funkcjonowania funduszy określa *ustawa z dnia 27.04.2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 627 z póź. zm.)*. Szczegółowe zasady gospodarki finansowej NFOŚiGW oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa *Rozp. M. Ś. z dnia 20.12.2002 r. (Dz. U. Nr 230, poz. 1934)*.

Fundusze te gromadzą wpływy z opłat uiszczanych przez podmioty za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz kar administracyjnych. Opłaty ekologiczne ponoszą korzystający ze środowiska, pomimo że ich działalność w tym zakresie jest zgodna z prawem. Jest to bowiem zapłata za korzystanie ze środowiska, stanowiąca pewien ekwiwalent strat ekonomicznych i społecznych, powstających w wyniku zanieczyszczenia środowiska i jego zmian. Opłaty te zostały ustanowione przez:

- *ustawę z dnia 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62 poz. 627)*,
- *ustawę z dnia 16.10.1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. nr 114, poz. 492)*,
- *ustawę z dnia 18.07.2001 Prawo wodne (Dz. U. 2001 nr 115 poz. 1229)*,
- *ustawę z dnia 27.04.2001 o odpadach (Dz. U. nr 62 poz. 628)*.

Kary ekologiczne są karami pieniężnymi płaconymi przez podmioty gospodarcze za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska.

Zebrane środki przeznacza się na dofinansowanie (głównie w formie dotacji) proekologicznych przedsięwzięć podejmowanych przez samorządy lokalne i podmioty gospodarcze, edukację ekologiczną i monitoring. Są to obecnie najbardziej rozpowszechnione formy finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska.

W NFOŚiGW i WFOŚiGW przygotowuje się listy zadań, które mogą być przez nie dofinansowywane. Lista taka sporządzana jest corocznie (brak jest wieloletnich programów wydatkowania funduszy na realizację określonych zadań).

WFOŚiGW w Warszawie finansuje następujące dziedziny ochrony środowiska: ochrona powietrza, ochrona ziemi, ochrona wód, ochrona przyrody, gospodarka wodna, monitoring, edukacja ekologiczna, zagrożenia nadzwyczajne.

W momencie przystąpienia do Unii Europejskiej Polska zyskała dostęp do znacznie większych środków finansowych Unii Europejskiej:

- funduszy strukturalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - ERDF, Europejski Fundusz Społeczny - ESF, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej - EAGGF, LIFE);
- funduszu spójności przeznaczonego w połowie na wsparcie rozwoju transportu i w połowie na ochronę środowiska, który ma prowadzić do zmniejszenia dysproporcji ekonomicznych i społecznych między poszczególnymi państwami Unii Europejskiej.

W przypadku Płoniaw najbardziej prawdopodobne będzie uzyskanie finansowania inwestycji z zakresu ochrony środowiska z **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego** (ERDF) w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego lub Sektorowego Operacyjnego Programu "Wzrost konkurencyjności gospodarki". ERDF wspiera:

- Inwestycje w infrastrukturę gospodarki wodno-ściekowej:
  - budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków przemysłowych,
  - stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) w celu ograniczenia ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami;
- Inwestycje w zakresie ochrony powietrza:
  - modernizacja i rozbudowa systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje do ograniczenia emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych;
- inwestycje w produkcję skojarzoną elektryczności i ciepła
  - zamiana palenisk węglowych na rozwiązania bardziej przyjazne środowisku (gazowe, eliminacja węgla niskiej jakości),
  - stosowanie rozwiązań pozwalających na redukcję zanieczyszczeń

emitowanych do powietrza z dużych zakładów energetycznego spalania paliw,

- przedsięwzięcia na rzecz wykorzystywania alternatywnych źródeł energii, w tym m.in. energetyczne wykorzystanie biomasy i inne,
  - proekologiczne inwestycje w miejskich systemach transportowych (zastosowanie paliw o niskiej emisji zanieczyszczeń, w tym gazu),
  - wprowadzanie BAT w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza;
- Inwestycje w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi:
    - tworzenie systemów gospodarki odpadami poprzez: prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów oraz budowę i modernizację instalacji do odzysku i recyklingu odpadów,
    - budowa instalacji unieszkodliwiania odpadów;
  - Inwestycje z wykorzystaniem najlepszych dostępnych technik (BAT):
    - ograniczenie zanieczyszczeń przemysłowych,
    - modernizacja procesów produkcyjnych, technologii,
    - zmniejszenie energochłonności i materiałochłonności procesów.

4.1. Reforma ustrojowa państwa spowodowała znaczące zmiany w strukturze organizacyjnej ochrony środowiska. Struktura ta jest obecnie niezwykle złożona. Funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Nowy podział kompetencji wprowadzony z dniem 1 stycznia 1999 r., a następnie zmieniony nowymi regulacjami prawa ekologicznego, stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska.

Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Na schemacie poniżej przedstawiono w uproszczony sposób podstawową

strukturę administracji publicznej w Polsce, która realizuje także zadania związane z zarządzaniem środowiskiem.

4.2. Do organów ochrony środowiska należą:

- Organy decyzyjne państwa: Sejm wraz z Senatem i Prezydentem oraz Rada Ministrów.
- Centralne organy administracji państwowej: premier, ministrowie i kierownicy urzędów centralnych, ministerstwa i urzędy centralne.
- Minister Środowiska – odpowiedzialny za realizację Polityki ekologicznej państwa, konwencji międzynarodowych, przygotowanie projektów ustaw ekologicznych i rozporządzeń wykonawczych
- Terenowe organy administracji rządowej: wojewodowie i urzędy wojewódzkie.
- Wojewoda – wydaje decyzje analogiczne do starosty, ale w odniesieniu do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających obligatoryjnie raportu o oddziaływaniu na środowisko, obejmuje ochroną konserwatorską cenne formy ochrony przyrody, realizuje zadania z zakresu łowiectwa, nadzoru nad lasami prywatnymi
- Samorządy terytorialne: gminne, powiatowe, wojewódzkie.
- Wójt gminy:
  - rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami,
    - wycinaniem drzew, krzewów,
    - utrzymaniem zieleni,
    - realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach,
    - zaopatrzenia w wodę,
    - zaopatrzenia ciepło,
    - zaopatrzenia energię,
    - odprowadzenia ścieków,
    - systemu zbierania odpadów komunalnych,
    - realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy.
- Starosta – główny decydent w ochronie środowiska, wydający decyzje dla przedsięwzięć, które są klasyfikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (spis decyzji poniżej), sprawujący nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami

wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, ochroną przyrody, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

Rodzaje decyzji środowiskowych, które wydaje starosta:

- pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska,
- pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych,
- decyzja uzgadniająca zakres, sposób i termin zakończenia rekultywacji,
- pozwolenie zintegrowane,
- pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód ,
- pozwolenie wodnoprawne na wykonanie urządzeń wodnych,
- pozwolenie wodnoprawne na rolnicze wykorzystanie ścieków, w zakresie nieobjętym zwykłym korzystaniem z wód,
- pozwolenie wodnoprawne na wprowadzenie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
- pozwolenie wodnoprawne na długotrwałe obniżenie zwierciadła wody podziemnej,
- pozwolenie wodnoprawne na odwadnianie obiektów lub wykopów budowlanych oraz zakładów górniczych,
- pozwolenie wodnoprawne na wydobywanie kamienia, żwiru, piasku, innych materiałów oraz ich składowanie,
- pozwolenie na wytwarzanie odpadów,
- decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- pozwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, transportu odpadów,
- koncesje na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin pospolitych (bez użycia materiałów wybuchowych i na powierzchni nie przekraczającej 2 ha i przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 20 000 m³,
- zatwierdzenie projektu prac geologicznych, których wykonanie nie wymaga koncesji.
- Marszałek Województwa – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody

w województwie. Jest organem w zakresie melioracji wodnych, uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa i program ochrony środowiska, sprawuje kontrolę nad WFOŚiGW.

- Jednostki gospodarcze (produkcyjne i usługowe)

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Nowy podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Oprócz wyżej wymienionych zadań starosty, określone zadania w zakresie ochrony środowiska należą do Rady i Zarządu Powiatu.

Rada Powiatu :

- uchwała Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami,
- co 2 lata analizuje raporty z realizacji Programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami,
- ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji elektroenergetycznych oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej),

4.3. Władze Gminy odpowiadają za następujące zadania z zakresu gospodarki środowiskiem:

1. ochronę środowiska – najczęściej poprzez wprowadzanie zakazów i nakazów dotyczących sposobu użytkowania powierzchni, przestrzeni i zasobów naturalnych oraz poprzez organizacyjno – finansowe stwarzanie podstaw do budowy komunalnych urządzeń ochrony środowiska.
2. zarządzanie środowiskowe gminą
3. promowanie zasad zrównoważonego rozwoju,

4. opracowywanie i realizację programów ekorozwoju gminy, jak np. program ochrony środowiska, plan gospodarki odpadami czy strategia zrównoważonego rozwoju,

5. opracowywanie i realizacji jednostkowych proekologicznych dokumentów, jak np. dot. ograniczenia niskiej emisji, stworzenia parku miejskiego itp.

4.4 Do zadań własnych Gminy z zakresu środowiska należy:

- ład przestrzenny,
- gospodarka terenami,
- ochrona środowiska,
- dbałość o infrastrukturę techniczną służącą ochronie środowiska (wodociągi, oczyszczalnie ścieków, kanalizacja, składowiska odpadów)
- zieleń komunalna i zadrzewianie,
- utrzymanie czystości i porządku oraz gospodarka odpadami na terenie gminy,
- tworzenie warunków do selektywnej zbiórki odpadów,
- organizowanie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami,
- zatwierdzenie ugody w sprawach zmian stosunków wodnych na gruntach,
- organizowanie ochotniczych drużyn ratowniczych,
- zarządzanie ewakuacją ludności na wypadek zagrożenia np. powodziowego,
- edukacja ekologiczna,
- opiniowanie projektów dokumentów dot. tworzenia parku krajobrazowego,
- wprowadzanie form ochrony przyrody,
- ustanawianie parków wiejskich i miejskich,
- * opiniowanie rocznych planów łowieckich,
- współdziałanie z dzierżawcami i zarządcami obwodów łowieckich oraz rozstrzygnięcie sporów

Oddziaływanie Gminy na środowisko naturalne może być bezpośrednie, jak w przypadku:

- zużycia energii, wody i innych materiałów przez pracowników urzędu
- recykling odpadów biurowych
- * transport pracowników

- emisja zanieczyszczeń do atmosfery

i pośrednie, jak w przypadku:

- gospodarki komunalnej i mieszkaniowej,
- zaopatrzenia mieszkańców w wodę,

- odprowadzania ścieków,
- gospodarki odpadami,
- edukacji ekologicznej.

Władze gminne mogą wykonywać swe zadania z zakresu gospodarowania środowiskiem dzięki instrumentom finansowym i prawnym, takim jak:

- wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów,
- kary pieniężne za samowolne usuwanie drzew i zakrzewień,
- * ustanawianie ograniczeń czasu pracy lub korzystania z urządzeń uciążliwych dla środowiska
- nakazywanie czynności ograniczających uciążliwość dla środowiska,
- określanie warunków i wymagań wobec osób hodujących zwierzęta domowe w zakresie bezpieczeństwa i czystości w miejscach publicznych,
- nakazywanie wykonania zabezpieczeń wody przed zanieczyszczeniem i zakaz odprowadzania ścieków bez pozwolenia wodnoprawnego.

Rada Gminy oddziałuje na środowisko pośrednio, poprzez:

1. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
2. uchwalanie budżetu gminy,
3. uchwalanie planów gospodarczych i rozwojowych mikroregionu,
4. ustalanie zakresu działań jednostek pomocniczych,
5. uchwalanie podatków i opłat lokalnych, w tym np. stawek za usuwanie i unieszkodliwianie odpadów,
6. podejmowanie decyzji odnośnie współpracy z innymi jednostkami, jak np. tworzenie związku gmin itp.

Ochrona środowiska niejednokrotnie jest także realizowana przez stowarzyszenia i związki gmin, powołane np. w celu wspólnej gospodarki odpadami.

5. Podsumowanie

Wybór właściwej drogi rozwoju i zarządzania strategicznego regionem musi się opierać na rzetelnej analizie oddziaływania różnych czynników rozwoju w aktualnej strategii. Zgromadzenie wszelkich dostępnych i istotnych danych przy opracowaniu Programu Ochrony Środowiska oraz ich analiza połączona z wnioskowaniem stanowi podstawę przy opracowaniu tego typu dokumentów. Wiodącym narzędziem stosowanym do oceny czynników rozwoju przy

uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych jest analiza SWOT.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych analizowano następujące obszary:

Ochrona wód,

Gospodarka wodno – ściekowa,

Warunki glebowe,

Środowisko przyrodnicze,

Ochrona atmosfery,

Gospodarka odpadami,

Gospodarowanie zasobami środowiska.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska.

	Mocne strony	Słabe strony
Ochrona wód	- niskie zasoby wód podziemnych,	- lokalizacja ubojni zwierząt - zagrożenie skażeniem wód podziemnych - słaba jakość wód powierzchniowych,
Gospodarka wodno - ściekowa	- wysoki stopień zwodociągowania,	- brak oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej .
Warunki glebowe	- niski stopień degradacji powierzchni ziemi, - dobre warunki geotechniczne na większości terenów,	-produkcja zbóż paszowych typu żyto, owies.
Środowisko przyrodnicze	- duży potencjał przyrodniczy i kulturowy okolic rzeki Orzyc, - duże kompleksy leśne występujące na terenie gminy,	-ryzyko występowania powodzi średnio co 20 lat.
Ochrona atmosfery	- czyste powietrze, - dostępność paliw ekologicznych,	- brak gazyfikacji gminy, - brak rozpoznania oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego

		<ul style="list-style-type: none"> - duża ilość kotłowni opalanych głównie węglem i drzewem.
Gospodarka odpadami	<ul style="list-style-type: none"> - utworzenie celowego Związku Komunalnego w Ciechanowie, - projekt inwestycji realizowanej przez 32 gminy z 4 powiatów północnego Mazowsza pn. budowa między gminnego składowiska odpadów w Woli Pawłowskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, - składowanie jako dominujący sposób unieszkodliwiania odpadów, - brak systemu zbierania padliny, - brak systemu zbierania odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych.
Gospodarka zasobami środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - kształcenie na rzecz zrównoważonego rozwoju, - udział społeczeństwa w aktywnych działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska. 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczny stopień świadomości ekologicznej społeczeństwa, - niski poziom socjalny części społeczeństwa,
	Szanse	Zagrożenia
	<ul style="list-style-type: none"> - zawarte porozumienie z gminą Krasne w sprawie budowy oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej, - integracja z UE i wpływ środków pomocowych, - regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska, - proces decentralizacji zarządzania środowiskiem, - postęp technologiczny, - korzystne warunki środowiska do wdrażania programów rolno-środowiskowych, - popyt w krajach UE na żywność produkowaną metodami ekologicznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczna pula środków finansowych, - niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa, - częste zmiany przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska, - niedostateczne rozpoznanie niekorzystnych oddziaływań człowieka na środowisko (np. w zakresie zanieczyszczeń obszarowych).

Tabela 7 Analiza SWOT

Przytoczone w tabeli główne obszary tematyczne mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń oddziałujących na środowisko gminy są kwintesencją wypracowanej w dyskusji listy szans i problemów. Właściwe ich odczytanie i pogrupowanie tematyczne doprowadziło do skondensowanej listy zagadnień, z którymi należy się uporać w dążeniu do osiągnięcia sukcesu podczas realizacji strategii. Rezultat analizy SWOT pozwolił wypracować priorytety i działania Programu Ochrony Środowiska.

Gmina dysponuje wieloma atutami, od których racjonalnego wykorzystania zależy powodzenie podejmowanych działań w ramach określonych celów strategicznych i zadań.

Wykonana analiza SWOT umożliwiła rozpoznanie i ocenę oraz ukazała potencjalne zagrożenia i kierunki ochrony środowiska.

IV. Cele polityki ekologicznej państwa i województwa

Polityka ekologiczna jest to świadoma i celowa działalność władz różnych szczebli w odniesieniu do środowiska przyrodniczego. Polityka określa cele, metody środki zarządzania środowiskiem. Poniższe zapisy zostały wyprowadzone z obowiązujących dokumentów wyższego rzędu.

1. Zasady i cele polityki ekologicznej państwa

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” jest realizacją ustaleń ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, która w art. 13 – 16 wprowadza obowiązek przygotowania i aktualizowania co 4 lata polityki ekologicznej państwa.

W 1990 r. powstał pierwszy dokument „Polityka ekologiczna państwa”, przyjęty przez Radę Ministrów, a następnie w 1991 r. zaakceptowany przez Sejm i Senat RP. W 2000 r. została sporządzona „II Polityka ekologiczna państwa”, która w 2001 r. została zaakceptowana przez Parlament. Ustala ona cele ekologiczne do 2010 i 2025 r. Opracowany w 2002 r. „Program Wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa, na lata 2002 – 2010” jest dokumentem o charakterze operacyjnym, tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań, przewidzianych do realizacji, zgodnie z polityką ekologiczną państwa w latach 2002 – 2010, a także szacującym niezbędne nakłady i źródła ich finansowania.

Politykę ekologiczną, obejmującą lata 2003 – 2006 oraz 2007 – 2010, należy traktować jako aktualizację i uszczegółowienie długookresowej „II Polityki ekologicznej państwa”, przede wszystkim w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działania określonych w przyjętym VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska.

W Unii Europejskiej funkcjonują średniookresowe programy działań na rzecz środowiska, tak więc dostosowana do wymagań nowej ustawy „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” wpisuje się również w funkcjonującą w tej dziedzinie praktykę. Aktualny, szósty program takich działań obowiązuje właśnie do 2010 r. Jest to tym bardziej warte podkreślenia, że znaczną część objętych „Polityką ...” działań Polska będzie realizować już jako członek Unii.

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 stwierdza, że polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska.

We współczesnym świecie oznacza to przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo ochronne, tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów.

Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Nadrzędną wartością w polityce ekologicznej państwa jest człowiek, co oznacza, że zdrowie społeczeństwa, komfort środowiska, w którym żyją i pracują ludzie, życie obywatela są głównym kryterium realizacji polityki ekologicznej na każdym szczeblu. Polityka ekologiczna państwa ma służyć zaspokojeniu rosnących potrzeb człowieka.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Właściwemu osiągnięciu celów polityki ekologicznej sprzyja przestrzeganie następujących zasad:

- Zasada równorzędności polityki ekologicznej, gospodarczej i społecznej.

- Zasada integralności polityki ekologicznej z każdą wyodrębnioną polityką sektorową - w skali państwa z polityką międzynarodową, (uwzględnienie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi).
- Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego i jednakowego obowiązku jego ochrony.
- Zasada „zanieczyszczający płaci” (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska),
- Zasada uspołecznienia przez stworzenie warunków do uczestnictwa obywateli,
- Zasada ekonomizacji polityki ekologicznej, czyli osiągania postawionych celów minimalnym nakładem sił i środków.
- Zasada przezorności (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu),
- Zasada prewencji (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć),
- Zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- Zasada subsydiarności (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższych szczeblach zarządzania środowiskiem).

Cele polityki ekologicznej państwa przedstawione są poniżej:

Rozdział: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.

Poprawa środowiska ma nastąpić między innymi w skutek następujących działań:

- utworzenia Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000,
- znacznego wzrostu lesistości w Polsce z 28,5 % w 2001 roku do ok. 30% w 2020 roku,
- ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów,
- ochrony terenów wodno – błotnych,
- racjonalizacji użytkowania wody,
- zmniejszenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki, wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych,
- kształtowania stosunków wodnych i ochrony przed powodzią.

Główne cele polityki to:

w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

- utrzymanie na odpowiednim poziomie różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
  - zwiększenie powierzchni obszarów chronionych (do 1/3 terytorium kraju),
  - renaturalizacja i poprawa stanu najcenniejszych, zniszczonych ekosystemów i siedlisk,
  - restytucja wybranych gatunków
  - ochrona zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo przed ich wyłączeniem z tego użytkowania,
  - rekultywacja i renaturalizacja obszarów zdegradowanych,
  - zwiększenie skuteczności ochrony obszarów objętych ochroną prawną,
  - rozwój prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznania zagrożeń bioróżnorodności,
  - utrzymanie krajobrazu rolniczego, zwiększenie wsparcia i rozwoju rolnictwa ekologicznego,
  - zapewnienie ochrony i racjonalnego gospodarowania bioróżnorodnością,
  - wzrost stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa i władz lokalnych,
  - zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych,
  - zapewnienie przeciwdziałania wprowadzania obcych gatunków, zagrażających integralności naturalnych ekosystemów i siedlisk.
- w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów
- wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych,
  - dalsze zwiększanie lesistości, stałe powiększanie zasobów leśnych,
  - rozszerzanie zasięgu renaturalizacji obszarów leśnych,
  - kształtowanie lasu wielofunkcyjnego (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej),
  - wdrożenie zasad ochrony i powiększenie różnorodności biologicznej w lasach na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym,
  - zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych,
  - zapewnienie ochrony leśnych zasobów genowych,
  - racjonalne, zgodne z zasadami przyrody, użytkowanie zasobów leśnych,
  - zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego lub odtworzenie śródleśnych zbiorników wodnych,
  - utrzymanie i wzmacnianie społeczno – ekonomicznej funkcji lasów,
  - ochrona gleb leśnych,

- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień jako czynnika ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz racjonalnego użytkowania przestrzeni przyrodniczej,
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym,
- poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych.

w zakresie ochrony gleb

- przeciwdziałanie przejmowania gleb nadających się do wykorzystania rolniczego lub leśnego na inne cele, zwłaszcza inwestycyjne,
- podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb,
- doskonalenie struktur organizacyjnych zajmujących się problematyką ochrony gleb, racjonalnego ich użytkowania, przygotowania programów działań w tym zakresie,
- wprowadzenie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian fizycznych, chemicznych i biologicznych wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania różnych negatywnych czynników,
- przywracanie wartości użytkowej glebom, które uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych),
- maksymalne zagospodarowanie terenów przemysłowych.

w zakresie ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych

- ograniczenie wydobycia kopalin, jeśli możliwe jest znalezienie substytutu danego surowca,
- zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż,
- objęcie ochroną zasobów kopalin leczniczych i wód podziemnych, zwłaszcza głównych zbiorników tych wód,
- poszerzanie wiedzy o budowie geologicznej Polski i kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania nowych złóż,
- ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym.

w zakresie biotechnologii i organizmów zmodyfikowanych genetycznie

- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie biotechnologii,
- i bezpieczeństwa biologicznego,

- rozwijanie współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa biologicznego.

Rozdział: Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii.

Poprawa środowiska ma nastąpić między innymi w skutek następujących działań:

- Wprowadzenie wskaźników wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności produkcji do systemu statystyki publicznej.
- Budowa instalacji wykorzystujących energię ze źródeł odnawialnych,
- Zorganizowanie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej i zreorganizowanie regionalnych zarządów

Główne cele polityki to:

w zakresie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki:

- Wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji,
- Ograniczenie zużycia wody z wód podziemnych,
- Zmniejszenie energochłonności i materiałochłonności poprzez wprowadzenie nowoczesnych technologii,
- Intensyfikacja stosowania obiegów zamkniętych oraz wtórnego wykorzystania mniej zanieczyszczonych ścieków,

w zakresie wykorzystania energii odnawialne:

- Wzrost produkcji ze źródeł odnawialnych,

w zakresie kształtowania stosunków wodnych i ochrona przed powodzią:

- Eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe,
- Racjonalizacja zużycia wody,
- Efektywna ochrona przed powodzią,

Rozdział: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.

Poprawa jakości środowiska i wzrost bezpieczeństwa ekologicznego ma nastąpić między innymi w skutek podjęcia działań dotyczących:

- jakości wód,
- jakości powietrza,

- gospodarowania odpadami,
- bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego,
- poważnych awarii przemysłowych
- oddziaływania hałasu.
- oddziaływania pól elektromagnetycznych.

Główne cele polityki to:

w zakresie jakości wód:

- osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wszystkich rodzajów wód pod względem jakościowym i ilościowym,
- zapobieganie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania „u źródła”,
- ochrona wód Morza Bałtyckiego przed substancjami biogennymi i niebezpiecznymi oraz przed nadmiernym eksploatowaniem zasobów żywych,
- przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie odpowiednich źródeł poboru wody do picia,
- zlewniowe zarządzanie gospodarką wodną i jakością wód,

w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem:

- poprawa stanu czystości powietrza,
- uzyskanie norm emisyjnych wymaganych przez przepisy UE,
- konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń „u źródła”,
- coraz szersze normowanie emisji w przemyśle, energetyce i transporcie,
- wprowadzanie norm ograniczających emisję do powietrza zanieczyszczeń w procesie produkcyjnym (w pełnym cyklu życia produktów i wyrobów),

w zakresie gospodarowania odpadami:

- pełne wprowadzanie w życie regulacji prawnych dot. odpadów,
  - zapobieganie powstawania odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”,
  - zwiększenie poziomu odzysku odpadów,
  - stwarzanie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi,
  - zbudowanie krajowego systemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- w zakresie bezpieczeństwa chemicznego:

- włączenie się Polski do realizacji międzynarodowych programów związanych z bezpieczeństwem chemicznym i biologicznym,
- harmonizowanie polskich przepisów prawnych z przepisami UE oraz wdrażanie

wymogów i zaleceń,

w zakresie poważnych awarii:

- eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu poważnych awarii,
- sporządzenie ocen ryzyka obiektów, planów operacyjno – ratowniczych wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem,
- doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych,
- wprowadzenie systemu ubezpieczeń ekologicznych,

w zakresie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego:

- zmniejszenie skali narażania ludności na ponadnormatywny poziom hałasu,
- nie dopuszczanie do pogorszenia się klimatu akustycznego tam, gdzie obecnie sytuacja jest korzystna,
- kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania niejonizującego,
- stworzenie struktur zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych,
- kształtowanie zieleni zorganizowanej pełniących funkcje ochronne,
- harmonizacja polskich przepisów z odpowiednimi dyrektywami UE,
- poprawa systemu transportu zbiorowego,
- produkcja urządzeń i pojazdów o hałaśliwości zgodnej z normami międzynarodowymi,

w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu:

- włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego,
- zintegrowanie polskiej polityki ochrony klimatu z polityką UE,
- wypełnienie przez Polskę zobowiązań do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 6 % w stosunku do roku bazowego,
- zapewnienie realizacji polityki ochrony klimatu na poziomie sektorów gospodarczych i przedsiębiorstw.

2. Limity krajowe i wojewódzkie

W II Polityce ekologicznej państwa ustalone zostały ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu

środowiska. Limity te mają być osiągnięte do 2010 r. Są to:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50 % w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50 % w stosunku do 1990 r., w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państwa OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990 r. i 25 % w stosunku do 2000r. również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.,
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50 % papieru i szkła z odpadów komunalnych,
- pełna (100 %) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50 %, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30 % i ze spływu powierzchniowego – również o 30 %,
- ograniczenie emisji pyłów o 75 %, dwutlenku siarki o 56 %, tlenków azotu o 31 %, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4 % i amoniaku o 8 % w stosunku do stanu w 1990 r.,
- do końca 2005 r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.

Limity określone w Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006

z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010.

1. Wzrost lesistości do 30 % w 2020 r., zgodnie z krajowym programem zwiększenia lesistości (2003).
2. Rekultywacja starych składowisk od 2003 r.
3. Osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych (zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną) do 2015 r.
4. Redukcja biogenów w dorzeczu Wisły i Odry ze ścieków komunalnych o 75 % do 2015 r.
6. Zaprzestanie odprowadzania do Bałtyku substancji niebezpiecznych do 2006 r.
7. Wyposażenie aglomeracji liczących powyżej 15 tys. mieszkańców w

oczyszczalnie ścieków do 2015 r.

8. Wyposażenie aglomeracji liczących 2 - 15 tys. mieszkańców w oczyszczalnie ścieków do 2010 r.

9. Ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (budowa nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych) do 2010 r.

10. Udział energii odnawialnej – 7,5 % do 2010 r., zgodnie ze Strategią rozwoju energetyki odnawialnej i rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 15 grudnia 2000 r.

11. Opracowanie programów naprawczych ochrony powietrza (dla obszarów, gdzie występuje przekroczenie poziomów odniesienia jakości powietrza) następowo do 2003 r.

12. Wzrost odzysku odpadów komunalnych o 30 % do 2006 r. i 75 % do 2010 r. (w stosunku do 2000 r.)

13. Sporządzenie wojewódzkich planów zarządzania ryzykiem oraz powiatowych, gdy występuje więcej niż 5 obiektów niebezpiecznych do 2010 r.

14. Sporządzenie dla wszystkich aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców map akustycznych do 2010 r.

3. Cele polityki ekologicznej województwa mazowieckiego

Dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki ekologicznej województwa jest „Strategia rozwoju województwa mazowieckiego”. Cele sformułowane w strategii zostały zaadaptowane dla potrzeb wojewódzkiego programu ochrony środowiska. Zachowany jest więc ścisły związek strategii z programem ochrony środowiska, który stanowi rozwinięcie strategii rozwoju województwa w odniesieniu do ochrony środowiska. Poniższe cele określone w strategii są jednocześnie celami głównymi polityki ekologicznej województwa, wynikającymi z polityki ekologicznej państwa, ujętymi w "Programie ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego":

- zmniejszanie zanieczyszczeń środowiska,
- racjonalizacja gospodarki wodnej,
- zwiększenie lesistości i ochrona lasów,
- poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego,
- podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej,

- rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej,
  - utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych.

Cele, działania, koszty

W tabeli przedstawiono cele główne i szczegółowe polityki ekologicznej województwa mazowieckiego, działania niezbędne do realizacji tych celów, koszty i źródła finansowania tych działań.

Cel główny - zmniejszanie zanieczyszczeń środowiska			
Cele szczegółowe	Działania	Koszty realizacji w mln zł	Źródło finansowania
poprawa jakości wód; uporządkowanie gospodarki odpadami; zapewnienie wysokiej jakości powietrza atmosferycznego; ograniczenie uciążliwości hałasu	budowa, rozbudowa i modernizacja systemów oczyszczania ścieków komunalnych	3.821,0	budżet miast i gmin fundusze ekologiczne środki UE kredyty bankowe
	modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków przemysłowych oraz wprowadzanie technologii produkcji ograniczających zrzut substancji niebezpiecznych	109,4	budżet państwa NFOŚ i GW środki UE środki własne przedsiębiorstw kredyty bankowe
	ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa	94,5	budżet państwa fundusze ekologiczne
	wspieranie realizacji indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w zabudowie rozproszonej	b.d.	środki własne inwestorów kredyty bankowe
	zapewnienie skutecznej ochrony wód podziemnych przed degradacją zwłaszcza głównych zbiorników wód podziemnych (przebudowa systemu monitoringu)	1,76	budżet państwa NFOŚ i GW
	opracowanie wojewódzkiego, powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami 1)	11,0	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin środki UE
	likwidacja i rekultywacja niewłaściwie urządzonych i eksploatowanych składowisk odpadów	270,0	budżety gmin NFOŚ i GW WFOŚ i GW środki UE

wdrożenie systemu ewidencji odpadów i metod ich zagospodarowania	--	budżet państwa budżet wojewódzki budżety powiatów środki UE
zorganizowanie regionalnej sieci ponadgminnych zakładów utylizacji odpadów	14,2	budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE środki własne przedsiębiorstw EkoFundusz
likwidacja mogilników i magazynów po przeterminowanych środkach ochrony roślin	13,4	budżet państwa fundusze ekologiczne środki UE
opracowanie planu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi	0,08	budżet województwa środki UE
organizowanie i wspieranie działań promujących model zrównoważonej konsumpcji, minimalizację powstających odpadów oraz selektywną zbiórkę i zagospodarowanie surowców wtórnych	0,01	budżet państwa budżet województwa budżety powiatów budżety gmin środki UE
rekultywacja gleb zdegradowanych	b.d.	budżet powiatów EkoFundusz
wprowadzanie do przemysłu i gospodarki komunalnej technologii ograniczających emisję zanieczyszczeń powietrza, w tym większe wykorzystanie paliw ekologicznych	760,0 1)	budżet państwa budżet województwa budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE środki własne przedsiębiorstw
opracowanie programów ograniczeń hałasu dla miast zagrożonych ponadnormatywnym hałasem (map akustycznych)	1,8	budżet państwa budżety powiatów NFOŚ i GW PFOŚ i GW środki UE
ograniczenie hałasu na obszarach miejskich wokół lotnisk, terenów przemysłowych oraz wzdłuż głównych dróg i szlaków kolejowych (budowa ekranów akustycznych, budowa lub modernizacja obejść drogowych, wprowadzenie zieleni izolacyjnej)	49,51	budżet państwa budżet województwa NFOŚ i GW PFOŚ i GW środki UE
wyłączanie z eksploatacji pojazdów i maszyno ponadnormatywnej hałaśliwości	b.d.	budżet państwa
wprowadzenie monitoringu źródeł zanieczyszczeń środowiska (w tym hałasu i promieniowania elektromagnetycznego)	b.d.	budżet państwa środki UE

Tabela 8. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 1

Cel główny - racjonalna gospodarka wodna			
Cele szczegółowe	Działania	Koszty realizacji w mln zł	Źródło finansowania
zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych; ograniczenie poboru wód podziemnych dla celów gospodarczych produkcji i usług; ograniczenie wodochłonności, poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	opracowanie i sukcesywne wdrażanie programów ochrony wód w zlewniach rzek	18,3	budżet państwa budżet województwa budżety gmin środki UE kredyty bankowe
	wspieranie działań stymulujących rozwój małej retencji, obejmujących: odbudowę zdewastowanych obiektów, modernizację funkcjonujących urządzeń oraz realizację nowych przedsięwzięć	34,6	budżet województwa środki UE
	utrzymanie naturalnych zbiorników retencyjnych m.in. terenów podmokłych, torfowisk, bagien	0,92	budżet państwa środki UE
	przywracanie prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych		budżet województwa
	renaturalizacja przekształconych odcinków rzek i terenów zalewowych		budżet państwa budżet województwa
	preferowanie zalesień głównie na obszarach źródłiskowych, infiltracyjnych i wododziałowych		budżet państwa NFOS i GW środki UE
	wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle		
	wykorzystywanie zasobów wód podziemnych głównie na zaopatrzenie ludności w wodę pitną	670,0	budżet państwa środki UE środki własne przedsiębiorstw kredyty bankowe
modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę	2,94	budżet państwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE	

Tabela 9 Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 2

Cel główny - zwiększenie lesistości i ochrona lasów				
Cele szczegółowe	Działania	Koszty realizacji w mln zł	Źródło finansowania	
zmniejszenie deficytu wód osiągnięcie wskaźnika lesistości Mazowsza do 25%; zmiana struktury własnościowej lasów; racjonalizacja gospodarki leśnej; rozwój funkcji ochronnych i buforowych lasu	opracowanie do 2005 r. wojewódzkiego programu zwiększania lesistości i jego wdrożenie	364,8	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin środki UE	
	wyznaczanie zwartych kompleksów leśnych oraz leśnych pasów izolacyjnych		budżet państwa budżety gmin	
	weryfikacja klasyfikacji gruntów i uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych			
	zwiększenie powierzchni lasów państwowych		budżet państwa budżety powiatów	
	opracowanie kompleksowego systemu monitoringu gospodarki leśnej	1,74	budżet państwa NFOŚ i GW	
	upowszechnianie doświadczeń Leśnych Kompleksów Promocyjnych w zakresie zasad zrównoważonego rozwoju gospodarki leśnej		budżet państwa budżety gmin	
	upowszechnianie biologicznych i ekologicznych metod ochrony lasów		7,44	budżet państwa
	upowszechnianie funkcji edukacyjnych lasów		0,94	budżet państwa

Tabela 10 Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 3

Cel główny - poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego			
Cele szczegółowe	Działania	Koszty realizacji w mln zł	Źródło finansowania
ochrona przeciwpowodziowa; ochrona przeciwpożarowa; zmniejszenie ryzyka awarii związanych z wykorzystaniem lub transportem substancji niebezpiecznych	zapewnienie warunków dla bezpiecznego przepływu "wód wielkich" (poldery)	201,0	budżet państwa fundusze ekologiczne środki UE kredyty bankowe
	modernizacja istniejących wałów przeciwpowodziowych oraz budowa nowych obwałowań		budżet państwa fundusze ekologiczne środki UE kredyty bankowe
	opracowanie i wdrożenie koncepcji zagospodarowania dolin dużych rzek godzących wymogi ochrony przeciwpowodziowej i zachowanie walorów przyrodniczych	2,0	budżet państwa budżet województwa NFOŚ i GW kredyty bankowe
	propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu		budżet państwa budżety powiatów budżety gmin
	opracowanie regionalnego rejestru obiektów stanowiących potencjalne źródło zagrożeń ekologicznych	12,59	budżet państwa NFOŚ i GW środki UE
	prowadzenie stałego monitoringu obiektów stanowiących potencjalne zagrożenie środowiska	b.d.	budżet państwa środki UE
	stworzenie systemu wczesnego ostrzegania i wspieranie służb ratownictwa	b.d.	budżet państwa budżety powiatów
	opracowanie regionalnego systemu informacji o trasach przewozu materiałów niebezpiecznych	b.d.	budżet państwa
	promowanie obszarów (stref) bezpiecznych ekologicznie (wolnych od zagrożeń)	b.d.	budżet państwa budżety powiatów budżety gmin
	kształtowanie postaw społeczeństwa w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnych awarii		budżet państwa budżety powiatów budżety gmin

Tabela 11. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 4

Cel główny - podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej			
Cele szczegółowe	Działania	Koszty realizacji w mln zł	Źródło finansowania
kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju; wiedza ekologiczna jako ważny czynnik w procesie zarządzania; tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej	szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji oraz w mediach	0,56	budżet państwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej		budżet województwa budżety gmin fundusze ekologiczne
	upowszechnianie i zachowanie zasad dobrej praktyki rolniczej	0,51	budżet państwa budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	wspieranie powiatów i gmin w działaniach na rzecz proekologicznej edukacji radnych i pracowników samorządowych oraz lokalnych społeczności	0,37	budżet państwa budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	wspieranie stowarzyszeń regionalnych i lokalnych działających na rzecz ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego	1,5	budżet państwa budżet województwa budżety gmin fundusze ekologiczne

Tabela 11. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 5

Cel główny - rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej			
Cele szczegółowe	Działania	Koszty realizacji w mln zł	Źródło finansowania
<p>wzrost ilości podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty jakości; rozwoj proekologicznych form produkcji rolniczej; wzrost wykorzystania energii odnawialnej; zwiększenie udziału transportu szynowego w przewozach osób i towarów; zmniejszenie materiałochłonności i energochłonności produkcji</p>	wdrażanie programów rolno-środowiskowych	125,0	budżet województwa fundusze ekologiczne środki UE
	szerokie promowanie i wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT) w zakresie zmniejszenia materiałochłonności i odpadowości produkcji	4.860,0 ¹⁾	budżet państwa środki UE środki własne przedsiębiorstw środki własne ośrodków rozwojowo-badawczych
	przygotowanie programu wspierania rozwoju usług turystycznych na obszarach objętych ochroną prawną	1,0	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	wspieranie przekształceń proekologicznych w rolnictwie i przemyśle spożywczym	7,44	budżet państwa budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	wdrażanie zasad ekologizacji gospodarki leśnej	b.d.	budżet państwa budżety powiatów
	promocja walorów i produktu turystycznego	16,6	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska	b.d.	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	upowszechnianie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (wody geotermalne, wiatr, energia słoneczna, biomasa)	b.d.	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	promowanie podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty i znaki jakości	b.d.	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne środki UE
	promowanie jednostek samorządowych nagrodzonych za działalność proekologiczną	b.d.	budżet województwa budżety powiatów budżety gmin fundusze ekologiczne

Tabela 12. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 6

Cel główny - utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych				
Cele szczegółowe	Działania	Koszty realizacji w mln zł	Źródło finansowania	
<p>zwiększenie obszarów objętych ochroną prawną do 35% powierzchni województwa, ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych, kompleksów leśnych, a także obszaru funkcjonalnego "Zielone Płuca Polski";</p> <p>określenie do roku 2006 zasad gospodarowania na wszystkich obszarach chronionych oraz sporządzenie planów ochrony dla tych obszarów;</p> <p>utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych;</p> <p>partnerstwo samorządowe i partycypacja społeczna w działaniach na rzecz tworzenia obszarów chronionych;</p> <p>włączenie obszarów cennych przyrodniczo do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000</p>	określenie obszarów predysponowanych do objęcia ochroną prawną	56,86	budżet państwa budżet	
	włączenie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych nie objętych dotychczas ochroną prawną w krajowy system obszarów chronionych (utworzenie parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, sieć NATURA 2000)			budżet państwa NFOŚ i GW
	określenie zasad tworzenia ciągłości przyrodniczej województwa jako podstawy do opiniowania studiów gminnych i planów miejscowych			budżet województwa
	wspieranie przez samorząd województwa inicjatyw lokalnych dotyczących tworzenia obszarów i obiektów chronionych			budżet województwa
	motywowanie społeczności lokalnych do działań na rzecz utrzymania walorów przyrodniczych			budżet państwa budżet województwa
	stałe współdziałanie z sąsiednimi województwami oraz w ramach porozumienia ZPP na rzecz koordynacji tworzenia i funkcjonowania obszarów chronionych			budżet państwa budżet województwa EkoFundusz
	propagowanie roli obszarów chronionych w zrównoważonym rozwoju województwa			budżet państwa budżet województwa

Tabela 13. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej- 7

¹⁾ Środki finansowe do 2010r.

Część przedsięwzięć umieszczonych w programie wojewódzkim będzie pokrywać się z zadaniami priorytetowymi niniejszego programu. Są to poprawa jakości wód, uporządkowanie gospodarki odpadami.

3. Zadania priorytetowe

- opracowanie projektu i prowadzenie monitoringu regionalnej sieci wód powierzchniowych;
- opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu zmniejszenia deficytu wód powierzchniowych;
- przygotowanie projektu i realizacja zabezpieczeń przed powodzią w dolinach rzek: Wisły, Bugu, Narwi i Pilicy;
- wdrażanie Programu dla Wisły i jej dorzecza na lata 2000-2020;
- opracowanie programów ochrony wód dla zlewni rzek: Narwi (w tym: Bugu,

- Wkry, Orzyca i Omulwi), Bzury, Pilicy i Radomki;
- opracowanie koncepcji rozwoju wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (w tym wód geotermalnych) do celów energetycznych;
  - opracowanie programu wykorzystania walorów środowiska dla funkcji uzdrowiskowej z uwzględnieniem wykorzystania wód leczniczych (Konstancin, Magnuszew, Garbatka Letnisko, rejon Żuromina);
  - budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2 tys.;
  - likwidacja i rekultywacja zinwentaryzowanych mogiłników;
  - budowa regionalnych zakładów utylizacji odpadów oraz tworzenie systemów recyklingu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych (w szczególności budowa sortowni, instalacji odgazowania składowisk oraz budowli i instalacji umożliwiających bioutylizację odpadów);

Wyszczególnienie:	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	Opracowanie i zatwierdzenie programu ochrony środowiska	+				+	
Wydzielenie w urzędzie miasta osób koordynujących wdrożenie programu	+						
Realizacja zadań	+	+	+	+	+	+	+
Ocena realizacji celów i zadań				+			+
Weryfikacja listy celów i priorytetów		+		+		+	
Monitoring wdrażania programu	+	+	+	+	+	+	+
Monitoring skutków realizacji programu			+		+		+
Raport z realizacji programu			+		+		+

Tabela14 Harmonogram realizacji programu ochrony środowiska

- opracowanie i wdrażanie programów zagospodarowania osadów ściekowych (w tym spalarnie);
- opracowanie i wdrażanie wojewódzkiego programu zwiększania lesistości;
- realizacja działań ograniczających zanieczyszczenie środowiska składnikami azotowymi ze źródeł rolniczych;
- opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla miast: Warszawa, Radom, Płock, Siedlce, Ciechanów, Ostrołęka;

- modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych (źródeł, sieci) połączona z likwidacją "niskiej emisji" w strefach o znaczących przekroczeniach dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu (Warszawa, powiat wołomiński, piaseczyński, nowodworski, otwocki, pruszkowski);
- utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych w ramach programu NATURA 2000.

Cele	Mierniki
1. Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Długość sieci kanalizacyjnej - %mieszkańców korzystających z kanalizacji - % recyklingu odpadów - % unieszkodliwianych odpadów niebezpiecznych - ilość obiektów poddanych termomodernizacji
2. Racjonalizacja gospodarki wodnej	<ul style="list-style-type: none"> - długość wybudowanej sieci wodociągowej - % ludności korzystającej z wodociągów sieciowych
3. Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej	<ul style="list-style-type: none"> - ilość szkoleń i akcji proekologicznych, - ilość realizowanych projektów- zadań przez organizacje ekologiczne
5. Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> - ilość podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty jakości, - ilość podmiotów wykorzystujących odnawialne źródła energii
7. Kształtowanie terenów zieleni miejskiej	<ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia terenów zieleni miejskiej urządzonej - Ilość posadzonych drzew i krzewów

Tabela 15. Mierniki oceny wdrażania programu ochrony środowiska gminy

3.1. Cel główny – zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska

Lp.	Nazwa zadania	Przedział czasowy	Przybliżona wartość zadania w tys.zł.
1	Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w porozumieniu z gminą Krasne- zmniejszenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych	2007 - 2008	
2	Budowa płyt i zbiorników na gnojowicę -ograniczenie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa;	2006-2008	
3	Wspieranie i wspomaganie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w rozproszonej zabudowie;	praca ciągła	
4	Opracowanie gminnego planu gospodarki odpadami -opracowanie programu likwidacji azbestu;	2006 2007 - 2032	
5	Likwidacja i rekultywacja niewłaściwie urządzonych i eksploatowanych składowisk odpadów, - zmniejszenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych podziemnych; - zmniejszenie zanieczyszczeń do powietrza i gleby.	od 2007	
6	Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów – zagospodarowanie surowców wtórnych, minimalizację strumienia odpadów na składowisko tzw. racjonalna gospodarka odpadami, -zorganizowanie zbiorczego punktu odpadów niebezpiecznych	od 2007 praca ciągła 2006 - 2007	
7	Ochrona powietrza atmosferycznego -modernizacja systemów grzewczych, - -wprowadzenie nowych technologii, - wykorzystanie paliw ekologicznych ograniczających emisję niską do powietrza związków siarki oraz pyłów. -termomodernizacja obiektów	praca ciągła	
8	Modernizacja systemu uzdatniania wody	praca ciągła	
9	Modernizacja i budowa ulic i ścieżek rowerowych	2006-2012	

Tabela 16 cel główny gminy-1

3.2. Cel główny - racjonalna gospodarka wodna.

Lp.	Nazwa zadania	Przedział czasowy	Przybliżona wartość zadania
1	Wykorzystanie zasobów wód podziemnych głównie na zaopatrzenie ludności w lepszej jakości wodę pitną	praca ciągła	
2	Modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę , renowacja sieci wodociągowej- zminimalizowanie strat wody, polepszenie jakości wody pitnej, zmniejszenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych	praca ciągła	
3	Wprowadzenie w przemyśle zamkniętych obiegów wody	praca ciągła	
4	Ograniczenie ilości ścieków, zmniejszenie nakładów na oczyszczalnie ścieków , zachowanie zasobów wodnych miasta, zmniejszenie strat wody	praca ciągła	
5	rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej	Praca ciągła	

Tabela 17 cel główny gminy -2

3.3. Cel główny – zwiększenie lesistości i ochrona lasów.

Lp.	Nazwa zadania	Przedział czasowy	Przybliżona wartość zadania
1	Prowadzenie prawidłowej gospodarki leśnej, urządzenie lasów, ochrona zasobów i terenów leśnych gminy, zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez popularyzowanie idei ochrony przyrody	praca ciągła	
2	Zwiększenie powierzchni leśnej w granicach administracyjnych gminy, zagospodarowanie gruntów nie nadających się do produkcji rolnej poprzez zalesienie	praca ciągła	

Tabela 18 cel główny gminy -3

3.4. Cel główny – poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego			
Lp.	Nazwa zadania	Przedział czasowy	Przybliżona wartość zadania
1	Zapewnienie warunków dla bezpiecznego przepływu „wielkich wód” (poldery)	praca ciągła	
2	Modernizacja istniejących wałów przeciwpowodziowych	praca ciągła	
3	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu przez Komendę Powiatową Straży Pożarnej; - konkursy - szkolenia	praca ciągła	
4	Promowanie obszarów (stref) bezpiecznych ekologicznie	praca ciągła	
5	Kształtowanie postaw społeczeństwa w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnych awarii i katastrof ekologicznych	praca ciągła	

Tabela 19 cel główny gminy -4

3.5. Cel główny – podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej			
Lp.	Nazwa zadania	Przedział czasowy	Przybliżona wartość zadania
1	Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	praca ciągła	
2	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	praca ciągła	
3	Stałe podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych w formie wystaw, konkursów, zajęć plenerowych i imprez masowych np.: - konkurs piosenki „Ekologiczny Śpiew” - akcja Dzień Ziemi - akcja sprzątania świata	praca ciągła	
4	Prowadzenie szkoleń, organizacja akcji edukacyjnych	praca ciągła	
5	Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej,	praca ciągła	
6	Szkolenie rolników w zakresie agroturystyki i rolnictwa ekologicznego	praca ciągła	
7	Utworzenie internetowego rejestru korzystania ze środowiska	praca ciągła	

Tabela 20 cel główny gminy -5

3.6. Cel główny – rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej			
Lp.	Nazwa zadania	Przedział czasowy	Przybliżona wartość zadania
1	Wdrażanie programów rolno – środowiskowych współpraca z terenowym Oddziałem Doradztwa Rolniczego oraz Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	praca ciągła	
2	Ochrona gleb, ochrona gatunków flory i fauny	praca ciągła	
3	Zwiększenie kultury rolnej i jakości upraw	praca ciągła	
4	Promowanie produkcji zdrowej żywności	praca ciągła	
5	Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa makowskiego - edukacja mieszkańców pod kątem szkodliwości spalania odpadów typu Pet np. butelki	praca ciągła	
6	Promocja miasta jako przyjaznego turystom m.in. Święto Mleka	2006 praca ciągła	
7	Przygotowanie programu wspierania usług turystycznych	2007 praca ciągła	

Tabela 21 cel główny gminy -6

3.7. Cel główny – utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych			
Lp.	Nazwa zadania	Przedział czasowy	Przybliżona wartość zadania
1	Powiększenie obszarów chronionego krajobrazu	praca ciągła	
2	Ochrona zasobów przyrodniczych gminy	praca ciągła	
3	Prowadzenie rejestru pomników przyrody, zespołów przyrodniczo- krajobrazowych.	praca ciągła	

Tabela 22 cel główny gminy -7

4. System zarządzania programem

Do zarządzania programem ochrony środowiska gminie posłużą instrumenty zarządzania środowiskiem (prawne, finansowe i społeczne) opisane szczegółowo w rozdziale III. W programie biorą udział cztery grupy uczestników:

Władze gminy: Rada Gminy jako uchwalająca program, wójt gminy jako odpowiedzialny za realizację programu.

Politykę przestrzenną i ekologiczną oraz strategię rozwoju gminy kształtuje Rada Gminy, do której należy uchwalenie niniejszego programu ochrony środowiska, planu gospodarowania odpadami, strategii rozwoju, planu zagospodarowania przestrzennego. Samorząd gminy dysponuje instrumentami finansowymi przedstawionymi w rozdziale III pkt 4.

Organem koordynującym znaczną część zadań ujętych w programie, a jednocześnie odpowiedzialnym za ich realizację jest wójt. Posiada on takie instrumenty prawne jak: zezwolenie, uzgodnienie, kontrola i nadzór. Odpowiednie ich wykorzystywanie może skłaniać korzystających ze środowiska do zachowań proekologicznych i podejmowania przedsięwzięć ujętych w gminnym programie ochrony środowiska. Kompetencje wójta w dziedzinie ochrony środowiska wynikają z następujących ustaw:

- o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. nr 142 poz.1591),
- o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r., nr 92 poz. 880),
- Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2001 r. nr 62 poz. 627),
- o odpadach (Dz. U. z 2001 r. nr 62 poz. 628),
- o utrzymaniu czystości (Dz. U. z 1996 r. nr 132 poz. 622),

a w mniejszym zakresie:

- Prawo wodne (Dz. U. nr 115 poz. 1229),
- Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 1994 r. nr 27 poz.96),
- o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2002 r. nr 112 poz. 982).

Instrumenty społeczne - edukacyjny i informacyjny - wykorzystywane są przez samorząd, administrację lokalną oraz działające na terenie gminy organizacje ekologiczne.

5. Realizujący zadania określone w programie.

Zadania określone w programie realizowane będą przez przedsiębiorstwa, organizacje, instytucje oraz wójt gminy jako inwestorów inwestycji na swoim terenie.

5.1 Kontrolujący przebieg realizacji i osiągnięcie założonych w programie celów

Kontrolą procesu realizacji programu zajmuje się Rada Gminy - poprzez ocenę przekazywanego raportu w cyklu dwuletnim. Na bieżąco kontrolę tą sprawuje jednostka utworzona w Urzędzie Gminy koordynująca wdrażanie programu. Efekty i stopień osiągnięcia celów założonych w programie oceniany jest na podstawie pomiarów i badań poszczególnych komponentów środowiska (tabela 15).

5.2. Beneficjenci efektów realizacji programu

Głównym beneficjentem podejmowanych działań w zakresie ochrony środowiska są mieszkańcy miasta. Poprawa stanu środowiska odczuwana też będzie przez wszystkich ludzi przebywających nie tylko na terenie miasta ale i na terenie powiatu. Sprawna realizacja zwiększonych zadań z zakresu ochrony środowiska wymaga wzmocnienia administracji zajmującej się ochroną środowiska w gminie. Wskazane byłoby ponadto wzmocnienie struktur odpowiedzialnych za planowanie, koordynację i dofinansowanie programów inwestycyjnych związanych z ochroną środowiska.

BIBLIOGRAFIA

1. BEDNAREK R., Prusunkiewicz Z. Geografia gleb, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997
2. Bernaciak A., Gaczek W., Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002.
3. Błaszyk T., Górski J., Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996.
4. Domański T., Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego Gminy, Wydawnictwo Hamal Books, Warszawa 1999.
5. Ekonomiczna wycena środowiska przyrodniczego, pod red. Andersona G., Śleszyńskiego J., Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 1996.
6. Geografia Polski : środowisko przyrodnicze, red. nauk. L. Starkel, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999
7. Kistowski M., Staszek W., Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, Gdańsk, Wydaw. DJ, 1999.
8. Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
9. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
10. Kowalski A, Janczy Z. Wdrożenie systemu zarządzania środowiskiem w regionie 2002 Kielce – Warszawa
11. Narodowy Program Przygotowania do członkostwa w UE, Rozdział 23 – Ochrona Środowiska; MOŚZNiL, 1999 r.
12. Neuerburg W, Padel S: Rolnictwo ekologiczne w praktyce, Stowarzyszenie Ekoland, Warszawa 1994.
13. Ochrona Środowiska 2001, GUS, Warszawa 2001
14. Ochrona środowiska po reformie administracji publicznej, PROEKO sp. z o.o., Warszawa 1999.
15. Piontek F., tom I, rozdział I Środowisko przyrodnicze w strategii wzrostu gospodarczego i w rozwoju zrównoważonym.
16. Planowanie i wdrażanie polityka ochrony środowiska, poradnik, Warszawa, 2001.
17. Poskrobko B., Zarządzanie środowiskiem, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 1998.

18. Poskrobko B: Sterowanie ekorozwojem tom I i III Regionalne i gospodarcze aspekty ekorozwoju, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, 1998.
19. Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010, Warszawa, listopad 2002.
20. Przewodnik dostosowania prawa do prawa Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska, Komisja Wspólnot Europejskich, Warszawa styczeń 1998.
21. Richling A., Solon J., Ekologia krajobrazu“, Wyd. 2. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 1996.
22. Studium dla potrzeb planów ochrony przeciwpowodziowej Warszawa 2006. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie.
23. Szlachta J., Programowanie rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 1999.
24. Śleszyński J., Ekonomiczne problemy ochrony środowiska, ARIES, Warszawa 2000.
25. Winpenny J.T., Wartość środowiska, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1995.
26. Plan Rozwoju Lokalnego dla gminy Płoniawy – Bramura na lata 2005 – 2008.
25. Uchwała nr 143/ XXVIII/ 05 Rady Gminy Płoniwy Bramura z dnia 9 sierpnia 2005 r w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy.
26. Program Ochrony Środowiska Powiatu Makowskiego.
27. Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego
28. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Raport o stanie środowiska województwa mazowieckiego Warszawa 2000 – 2002.
29. Woś A., Klimat Polski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999.
30. www.stat.gov.pl
31. [www. powiat-makowski.pl](http://www.powiat-makowski.pl)